

ORVOS-TERMÉSZETTUDOMÁNYI

ÉRTESITŐ

AZ ERDÉLYI MUZEUM-EGYLET ORVOS-TERMÉSZETTUDOMÁNYI SZAKOSZ-
TÁLYÁNAK SZAKÜLÉSEIRŐL ÉS NÉPSZERŰ ELŐADÁSAIRÓL.

I. ORVOSI SZAK.

XI. kötet.

II. és III. füzet.

A KOLOZSVÁRI ORVOS-SEBÉSZI TANINTÉZET TÖRTÉNETI
VÁZLATA 1775—1872.

III. Az önállás és virágzás korszaka 1849—1872-ig.

a) Az absolutismus és provisorium idejében 1849—1867-ig.

Az 1849-ik évi nyár derekán a megnehezült idők viharos já-
rása minden állami intézményeinket rohanó árként elsodorta, a csak
nem rég egygyé forrott két testvérhazát egymástól könyörtelenül el-
szakítá, tabula rasát teremtven itt és ott. Az eddig fenállott tan-
ügyi viszonyok, különösen az állam közvetlen felügyelete alatt álló
iskolákban teljesen felforgattatván, Kolozsvárt a jogtudományi, böl-
csészeti karral és orvossebészeti Tanintézettel bíró királyi Lyceum —
mint ilyen — megszüntettetett; nevezetesen a jogtudományi tanfo-
lyam eltöröltetett, helyette Nagy-Szebenben cs. kir. Jogakadémia ál-
lítottatott fel; a két éves bölcsészeti tanfolyam a felsőbb rendeletek
alapján szervezett 8 osztályú gymnasiumba olvasztatott; egyedül
csak az Orvos-sebészeti Tanintézet a régi kir. Lyceum némi szomorú
romja gyanánt maradott meg, melyre az orsz. főorvos — a kir. főkor-
mányszékkel együtt az orsz. főorvosi hivatal is megszűnven — be-
folyással többé nem birhatott; s a külön választott Erdély közügyeit
a Nagy-Szebenben székelő cs. kir. hadi és polg. kormányzóság in-
tézte s igazgatta. Ily viszonyok közepette az Orvos-sebészeti Tanin-

tézet Igazgatóságának magából az intézeti személyzetből kelle keletkeznie, a minek létrejöttét a kormányzóság mellé Nagy-Szebenbe kirendelt Dr. Szabó J. tanár hatályosan előmozdítani igyekezett.

A tanári személyzetet e korszak kezdetén súlyos csapás érte, a mennyiben t. i. az élettan, kór- és gyógyszer-tan r. tanára Dr. Szilágyi Miklós felségsértés czimén a kolozsvári cs. kir. haditörvényszéknek 1849-ik évi november 23-án kelt ítélete alapján tanári székétől elmozdított, kit az Enyed pusztulása (1849. január 8-án) következtében Kolozsvárra menekült s itt megtelepedett Dr. Marussi István Alsóféhérmegye volt tiszti főorvosa (1849-ik évi december 8-án k. rendelet alapján) helyettesített; ugyancsak e hó 17-én meg lőn hagyva, hogy Dr. Marussi I. tanári hivatalába beiktattassék, részére 1849-iki december 24-én kelt rendelettel 500 pftnyi évdíj utalványoztatván.

A boncztan és szülészet nyilv. r. tanára Dr. Szabó József Nagy-Szebenbe kirendeltetvén, ugyanott a cs. kir. hadi és polgári kormányzóság közoktatásügyi osztályában ideiglenes előadói minőségben működött; ezen hosszabb ideig tartó hivatalos távolléte alkalmából helyébe helyettes tanáru Dr. Werzár György neveztetett ki. Dr. Szabó József a Tanintézet fejlesztését célzó ernyedetlen munkásságának köszönhető: hogy az Orvos-szabész Tanintézet (független) Igazgatósága életbe léptetvén, e tiszttel ideiglen Dr. Szóts József rendes tanár bízott meg.

A tanári személyzet e III-ik korszak kezdetén a következőkből állott:

Ideiglenes Igazgató: Dr. Szóts József, a különös kór- és gyógytan s a kórodai gyakorlat rendes tanára.

Bruszt Elek, sebész és szülésmester, az állatgyógyászat, törvényszéki orvostan és tetszhaláltan rendes tanára.

Dr. Szabó József, a boncztan és szülészet rendes tanára, ideiglenes tanügyi előadó a nagyszebeni cs. kir. kormányzóság közoktatásügyi osztályában; szakmáit helyettesi minőségben

Dr. Werzár György látta el.

Dr. Joó István, a természet-, vegy- és növénytan r. tanára.

Dr. Ábrahám Bogdán, a gyakorlati sebészet rendes tanára.

Dr. Marussi István, az élettan, általános kór- és gyógyszer-tan helyettes tanára.

Segédek: Pfenningdorf Antal és Laffer Ignác.

Bruszt Elek hosszas tanári működése elismerése és jutalmazásul személyes pótlékért folyamodván, ez nem engedélyezett és egyszersmind oda útasíttatott, hogy nyugdíjaztatása iránti kérvényét mihamarább nyújtsa be; továbbá az iránt is felhivatott az Igazgatóság, hogy Bruszt tanár helyettesítéséről gondoskodjék. Bruszt ezalatt előadásait folytatta, melyeken az ideiglenes Igazgató Dr. Szóts József egy alkalommal megjelenván, azokat kissé gyengéknek s nem épen megfelelőeknek találta. Miután Brusztnak 39 szolgálati éve volt, 1850-ik évi november hó 11-én 24,428—M. C. G. szám a. kelt rendelettel meg lön kegyelmesen engedve, hogy 40-ik szolgálati évét eddigi minőségében betölthesse.

1850-ik évi december 23-án 30,644—M. C. G. sz. alatti rendeletnél fogva meghagyatott, hogy volt kir. Lyceumi tanár Bergai, a vegytani dolgozát minden szerelvényeivel együtt, Orvos-sebészi Tanintézeti vegytanár Dr. Joó Istvánnak adja át. Az átadás a következő év január hava 7-ikén kezdődvén 17-ikéig tartott; azonban egy (az imént hivatott rendelettel kapcsolatos) február hava 4-én 2624—M. C. G. sz. a. kelt újabb rendeletben meghagyatott, hogy a gyógyszerészi vegytan tanára kötelességének ismerje különösen a kohászati vegytanhoz tartozó szerelvények és készleteknek a gyógyszerészi vegytan készleteitől elkülönzött (külön helyiségben t. i.) szoros megőrzését azon czélből, hogy azok lehető újolagos használat esetében jó karban legyenek.

A rendes évi vizsgálatok körüli eljárás az 1851-ik évi január, hava 26-án 2101—M. C. G. sz. a. k. rendelettel a következő módon lett szabályozva: hogy

1. azon tantárgyakból, melyek az 1-ső félév végével teljesen befejeztetnek, ennek végével vizsgálatok tartassanak, ilyenek: a természettan, leíró boncztan, általános kórtan és törvényszéki orvostan; ama tantárgyakból pedig, melyek mind a két félévre kiterjednek, csak a 2-ik félév végével; hogy

2) a vizsgálati módszerre nézve az eddig divott üres (?) formáságoktól eltérve, az összes cs. kir. iskolákban használatban levő oly vizsgálati szabályzat léptetendő életbe, mely a tanuló ifjúság előmenetelét kellően előtünteti.

Ezen rendelet kapcsán a tanrendnek magyar és német nyelven leendő szerkesztése és kinyomatása engedélyeztetett.

Az első félévi vizsgálatok február hó folyamán megtartatván, a hallgató ifjúság létszáma 53-ra rugott, nevezetesen volt első éves 21, második éves 24, harmad éves 8.

1851-ik évi január hava 8-án 414—C. M. G. sz. a. k. leirattal Dr. Marussi Istvánnak eddigi 500 pftnyi évdíja 600 pft-ra emel-tetik, s a múlt évi 100 pftnyi hátralék az illetőnek utólag kifizet-tetni elrendeltetik.

A szülészet eddig csupán elméletileg adatván elő, a műtétek phantomon mutattatnak be. Szülő-intézet nem léteben a szülészeti gyakorlat tanításáról szó sem lehetvén, az Igazgatóság e nélkülöz-hetlen gyakorlati szakma szükségességének meggyőző tudatától in-díttatva, 1851-ik évi márczius hava 5-ikén a cs. kir. kormányzóság-hoz intézett felterjesztésében a nélkülözhetlenül szükséges szülő-kóroda felállítása iránti tervezetet adott be, melyet a kormányzóság ugyanazon hó 13-ikán 5888—M. C. G. sz. alatti leiratával jóváhagy-ván, megengedte egy szükségbeli szülő-intézet (Noth-Ge-bär-Anstalt) felállítását. A szülő-intézet a legelső s legsürgősb szük-ségletnek megfelelőleg felszereltetvén, annak megnyitása ugyanazon évi május hava 1-sejére tüzetett ki; miről a cs. kir. kormányzóság ér-tesítettvén, a szülő-intézet az irt napon erdélyi Püspök tusnádi Ko-vács Miklós ő nagyméltósága, cs. kir. kerületi biztos Bogdán Ferencz, helybeli polgármester Wandler Frigyes és az összes tanári személy-zet jelenlétében ünnepélyesen megnyitott. E nagy horderejű intéz-mény lehetővé tette, hogy a gyakorlati orvosi szakmák ezen egyik legfontosabbika s mondhatni legnélkülözhetlenebbike tanintézetünk-ben kórodailag adathatott elő.

A tanári fizetés megjavítása. Ó csász. kir. apostoli Felségének 1851-ik évi márczius hava 26-án kelt legfelsőbb elhatá-rozásával az Orvos-sebészi Tanintézet tanárainak eddigi 600 pftnyi szűk fizetését 900 pft-ra legkegyelmesebben felemelni méltóztatott.

Helyettes tanár Dr. Werzár Györgynek a tanári fizetés 60 szá-zaléka helyettesítési díjképen az 1840-iki április hava 16-án 13,559 sz. a. kelt szabvány értelmében engedélyeztetett, illetőleg kintal-ványoztatott.

Intézeti szolgálta Gombos József évi 125 pftnyi bére 200 pft-ra emeltetett.

Megjegyzendő továbbá, hogy tanczélokra kisebb-nagyobb összegek s a könyvtár gyarapítására évenkénti 100 pft lettek folyósítva.

Pfenningsdorf Antal és Laffer Ignác tanársegédeknek fizetésük javítása iránti folyamodványai tekinteten kívül hagyatván, megjegyeztetett, hogy alkalmaztatásuk csak ideiglenes, s hogy abban legfeljebb az 185¹/₂-iki tanév végéig hagyhatók meg.

A leiró boncztan ez ideig mindenkor csak egy féléven keresztül adatott elő; a mi tekintettel e szakma jelentőségére, mint az összes orvosi tudományok alapjára, továbbá annak terjedelmére — szembetűnőleg igen is rövid idő volt; — de már az 185¹/₂-iki tanévben a boncztan, mint egész éves tantárgy fordul elő.

Az imént említett tanév kezdetével a gyakorlati sebészet rendes tanára Dr. Ábrahám Bogdán tanári székéről lemondván, lemondását ugyanez (1851.) évi november 3-án 24,759—M. C. G. sz. a. k. leiratával a cs. k. hadi és polg. kormányzóság elfogadta illetőleg tudomásul vette; továbbá a cs. k. vallás- és közoktatásügyi minisztérium a hozzá november 11-én intézett felterjesztésben erről szintén értesítettvén, a helyettesítéssel Pfenningsdorf Antal tanársegéd bízott meg. Dr. Ábrahám Bogdán fizetése november hó 1-sejével betiltatott és a megürült tanári szék betöltése iránt a Miniszter intézkedése kikéretett. Ő felsége (1851-ik évi) deczember 7-én kelt legfelsőbb elhatározásával Dr. Ábrahám Bogdán lemondását kegyelmeesen elfogadni méltóztatván, ugyanazon évi deczember hava 11-én kelt miniszteri rendelettel pályázat lőn kiürva 1. az élettan, általános kór- és gyógyszer-tan tanszékére 1852-ik évi február 20-ikáig terjedő határidővel, 2. a gyakorlati sebészet imént megüresedett tanszékére szintén a fentebbi záros határidővel.

A pályázók kérvényeit a cs. k. hadi és polg. kormányzóság 1852-ik évi február 22-én 2860—270 sz. alatti leiratával átküldötte, a melyből kitünt, hogy a következők pályáztak u. m. Dr. Szabó Vazul, Dr. Beke Imre, Dr. Darányi János, Dr. Szabó Ferencz, Dr. Kramolin Hugó, Dr. Marussi István és Dr. Szabó István; továbbá hármas kijelölés felterjesztése minősítvényi táblázatok kíséretében szintén el volt rendelve. Az említett pályázókon kívül Dr. Nagel Emil is folyamodott a két tanszék bármelyikére, a cs. kir. vallás- és köz-

oktatásügyi miniszteriumhoz benyújtott kérvénye alapján, melyet nevezett miniszterium kellő tekintetbevétel végett aztán ide le is küldött.

A kijelölést a tanári testület következőleg ejtette meg: 1. az elméleti orvostanra első helyen Dr. Marussi Istvánt, második helyen Dr. Szabó Ferenczet s a harmadikon Dr. Kramolin Hugót, 2. a gyakorlati sebészetre első helyre Dr. Szabó Vazult, másodikikon Dr. Darányi Jánost és harmadik helyen Dr. Beke Imrét terjesztette fel.

A kijelölés megtörténte után a cs. k. hadi és polg. kormányzóság 1852-ik évi márczius hava 4-ikén 4352—389 sz. a. Dr. Knöpfler Vilmosnak a gyakorlati sebészeti tanszék elnyerhetéseért hozzá beadott folyamodványát utólagos tárgyalás céljából ide áttevén, az előbbi kijelölés csak annyiban szenvedett változást, hogy Dr. Knöpfler Vilmos Dr. Szabó Vazul elejébe első helyre tétetett, a többi jelöltek sorrendje különben változatlanul megmaradván.

Ő cs. k. Felsege 1852-ik évi május hó 12-én kelt legfelsőbb elhatározásával az élettan, általános kór- és gyógyszer-tan rendes tanárává e szakmák eddigi helyettes tanárát Dr. Marussi Istvánt, a gyakorlati sebészet rendes tanárává pedig kiérdemült táborigazgató Dr. Nagel Emilt (kit egyébiránt a tanári testület javaslatba sem hozott) legkegyelmesebben kinevezni méltóztatott.

A cs. k. hadi és polg. kormányzóság ugyanazon évi június hó 3-ikán kelt leiratában értesíti az Igazgatóságot, hogy Dr. Nagel Emilnek a kinevezési okmány Bécsben kézbesítettett, Dr. Marussi István pedig utasított, hogy a tiszti esküt kerületi kormányzó cs. kir. tábornok Chavanne kezeibe tegye le. Dr. Nagel Emilre vonatkozólag egy későbbi keletű (1852-ik évi június hó 24-én 13.571. sz. a. kelt) leiratában arról értesítettik az Igazgatóságot, hogy az illető új tanár csak az 185²/₃-iki tanév kezdetével foglalandja el tanári székét, a mikor felesküvén fizetése utalványoztatni fog.

Dr. Szabó József tanár, ugyanez év június hava 22-én nagy-szebeni ideiglenes tanügyi előadói hivataloskodása megszűntével ide visszaérkezvén, itteni tanári állomását elfoglalta; de a tanév már vége felé járván, Dr. Werzár György helyettes tanár az előadásokat annak befejeztéig folytatta.

Ő Felsege 1852-ik évi július hava 24-én Nagy-Szebenben kelt legfelsőbb elhatározásával a kolozsvári kerület ideiglenes tiszti fő-orvosa s az Orvos-sebészeti Tanintézet Igazgatója Dr. Szóts Józsefnek

a közegészségügy előmozdítása körüli buzgó tevékenységének elismerésül a cs. kir. Tanácsosi ezimet díjmentesen adományozni méltóztatott.

Ugyanez év augusztus havában az Orvos-sebészi Tanintézet tanári kara a bujakórt tárgyazó több népszerű művet bírált meg.

Pfenningsdorf Antal 1852-ik évi május hava 16-án 10,113—917 sz. a. k. rendelettel boncznoki, illetőleg boncztani tanszéki segédi, valamint szülészeti tanársegédi állomásában végleg meghagyott; ellenben Laffer Ignác kórodai tanársegédre nézve a cs. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter kijelenté, hogy állomása az 185²/₃-ki tanév kezdetével megüresedettnek tekintendő, hogy ennek betöltése iránt annak idejében indokolt felterjesztés intézendő; minek következtében 1852-ik évi deczemberben Márton József neveztetett ki a szóban forgó tanársegédi állomásra. De a két tanársegédi állomás az azon kori viszonyok között már elégtelennek bizonyulván, más két új tanszéki segédi állomás felállítása, illetőleg 4 tanársegédi állomás rendszeresítése iránti felterjesztésben foglalt kívánalmak az 1852-ik évi szeptember hava 16-án 19,391—2151 sz. a. kelt leirat szerint teljesedésbe mentek.

Bruszt Elek tanár az 185²/₃-iki tanév kezdetén (nevezetesen október 8-ikán) benyújtja nyugdíjaztatása iránti kérvényét, melyre nézve a cs. kir. hadi és polg. kormányzóság ugyanazon évi deczember hava 2-án indokolt felülvéleményt kér az iránt: hogy vajjon nevezett Bruszt tanárnak adjunctusi minőségben töltött évei a 40 évi szolgálati időbe beszámíthatók-e? Miután a kérdés Bruszt Elek tanár javára (kedvezőleg) oldatott meg, nevezett tanár Ő Felségének 1853-iki aprilis hava 23-ikán kelt legfelsőbb elhatározásával egész fizetésének élvezete mellett állandó nyugalomba helyeztetett.

Szomorú idők szomorú tanujaként említésre méltó az özönnel megjelenő szabályrendeletek általi absolut kormányzat és germanisatio korában az 1852-ik évi október 5-én 21,329—2057 sz. a. kelt rendelet, melyben a szakál-viselet módja aprólékosan körülíratván, a teljes vagy körszakál viselése minden állami hivatalnokra nézve szorosan eltiltatott; s a hivatolt szabályrendelet az Orvos-sebészi Tanintézet tanári személyzetével is közöltetni rendeltetett. De sokkal nagyobb horderejű s az Intézet jövőbeli fejlődésére s gyarapodására nézve beláthatlan következményű ama cs. kir. (kelt Bécsben

1853-ik évi április hava 6-án 2749—159 sz. a.) miniszteri kibocsátvány, melyet a cs. kir. hadi és polg. kormányzóság ugyancsak ápril hava 17-én 9372—M. C. G. sz. alatt az Intézet Igazgatóságával közölt, mely szerint a német nyelv a kolozsvári Orvos-sebész Tanintézetbe (is) tannyelvül behozatni elhatározott, fokozatosan olyképen, hogy az 185⁵/₆-ban csak a tanfolyam első, 185⁶/₇-ben a második, végre 185⁷/₈-ban pedig annak harmadik évében kizárólag használtassék; azonban addig is, míg ez megtörténhetnék, rögtön hetenként néhány órán át német nyelvű előadások tartassanak; e rendeletnek megfelelőleg 1853-ik évi május hó 2-án Dr. Szóts József az első német előadást a különös kór- és gyógytanból megtartotta!

Ezen erőszakos módra germánisálni akaró szabályrendelet azonban soha sem lépett teljesen életbe; mert a hallgató ifjuság nagyrészt magyarokból telvén ki, azok kedvéért, kik a magyar nyelvben járatlanok voltak, rendesen vegyesen magyar és német nyelven folytak az előadások.

Kórodai tanársegéd Márton József elhalálózásával az illető állomás megüresedvén, arra Moldoványi László sebész neveztetett ki, illetve erősített meg (1853-ik évi augusztus hava 10-én.)

Ugyan ez évi szeptember hó 20-án jelenti Bruszt Elek, hogy nyugalomba vonulván, előadásait jövőben már nem folytathatja, s minthogy a helyettesítés elvállalása iránt felhívott tanárok közül senki sem ajánlkozott, október 7-én Dr. Werzár György bizatott az állati járványtan és állati rendészet, valamint az e tanszékkel kapcsolatos törvényszéki orvostan és tetszhaláltan helyettesítésével, ki ugyanazon hó 14-én a tiszti esküt le is tette.

A jelen tanév elejével Intézetünk körül a rohamosan haladó kor követelményeinek megfelelőleg mélyre ható üdvös intézkedések lőnek Ő Felségének 1853-ik évi október hó 2-án kelt legfelsőbb elhatározásával foganatosítva, nevezetesen az eddig egybekapcsolva volt boncztni és szülészeti tanszékek egymástól való elválasztásával Dr. Szabó József az elméleti s gyakorlati szülészeti rendes tanárává neveztetvén ki, a boncztan további tanításával csak is e tanszék végleges betöltéséig lőn megbizva.

Továbbá növénykert felállítása, berendezése és kellő felszerelése rendeltetett el; úgy szintén a leiró boncztni, az állatjáványtani,

állati rendészeti s törvényszéki orvostani tanszékekre pályázat hirdettetett; a szemészeti kóroda felállítása szintén ez időtájra esik.

A boncztoni tanszék elnyeréseért többen ú. m. Dr. Lenhossék József, Dr. Werzár György s mások folyamodtak; e közben azonban Dr. Werzár György rohamos lefolyású hagymáz áldozatául (1854-ik évi ápril 6-án) esvén, az általa helyettesi minőségben ellátott állatjárványtani s állatrendészeti tanszéken őt Bruszt Elek nyugalmazott tanár helyettesítette.

Az Igazgatóság 1854-ik évi augusztus 30-án 9850—M. D. Cdo sz. a. kelt leirattal arról értesítettett, hogy Ő Felsege 1854-ik évi augusztus hava 6-án kelt legfelsőbb elhatározásával Dr. Lenhossek Józsefet a leiró bonczton, törvényszéki orvostan és tetszhaláltan nyilván rendes tanárává legkegyelmesebben kinevezni méltóztatott. A boncztoni s egyszersmind szülészeti tanársegéd Pfenningdorf Antal jövődjére a szülészeti tanszék mellett óhajtván maradni, az így megüresedett illetve újon rendszeresített boncztoni tanársegédi állomást Bartha János sebész (Kolozsvár városa jelenlegi tisztí főorvosa Dr. Bartha János) nyerte el.

Az állatjárványtani és állati rendészeti tanszék ez idő szerint egyelőre — bár a tanári testület a hármás kijelölést megejtette, — be nem töltetvén, a közelebbi (1855-iki) nyári félévre ismét helyettesről kelle gondoskodni; s miután a tanárok közül senki sem vállalkozott a helyettesítésre, a pályázók közül helybeli gyakorló orvos Dr. Szombathelyi Gusztáv (Kolozsvár városa nyugalmazott tisztí főorvosa) felhivatott 1855-ik évi február hava 17-én a helyettesítésre, mire ez márczius 1-sején késznek is nyilatkozott.

Az imént említett tanszék végleges be nem töltésének oka abban rejlett, hogy a nagyszebeni cs. k. helytartóság ugyanez évi márczius 1-sején 3814—398 sz. a. kelt leirata szerint egy nagyobb szabású állat-kóroda felállítása volt tervbe véve; kitűnik ez különösen a cs. k. vallás- és közoktatásügyi miniszteriumnak 1855-ik évi szeptember hava 5-ikén 12,853—575 sz. a. kelt leiratából, melyben Ő Felsegének ugyancsak azon évi augusztus hó 22-én kelt abbéli legfelsőbb elhatározását adja tudtúl, a melynél fogva a kolozsvári Orvos-sebészi Tanintézetnél a 900 pftnyi évi javadalmazással egybekötött állatgyógyászati tanszéket akként kívánja rendszeresíttetni, hogy az állatgyógyászat összes ágai mindkét félévben hetenként egészen 10 órára terjedhető időben adassanak elő; továbbá a pályázat újra

kiirandó, a tantervezet a kinevezendő tanár meghallgatásával elkészítendő s felsőbb helyre felterjesztendő.

A törvényszéki orvostan tetemes lendületet nyert az által, hogy a kolozsvári cs. kir. főtörvényszék 1855-ik évi május hava 14-én 9580—1157 sz. a. k. rendeletével a helybeli cs. k. Járásbiróságnak meghagyta, hogy jövőben a törvényszéki bonczolatok a „Karolina“ országos kórház bonczkamarájában a törvényszéki orvostan tanárának s a harmadéves sebészethallgatók közbejövetele mellett történjenek.

A gyakorlati sebészet tanárának Dr. Nagel Emilnek 1855-ik évi augusztus 21-én 18,320—2165 sz. a. kelt rendelet erejénél fogva az 1855-ik évi párisi közkiállítás meglátogatásával egybekötött tudományos útazás céljaira 300 pft, továbbá sebészi műszerek beszerzésére utólagos elszámolás kötelezettsége mellett 100 pftnyi összeg lőn engedélyezve.

Az állati járványtan és állati rendészet tanszéke végleg betöltött Ó Felsőségnek 1856-ik évi márczius hava 15-én kelt legfelsőbb elhatározásával orvos-sebésztudor Zahn Ferencz neveztetvén ki az állatgyógyászat rendes tanárává, ki a tiszti eszküt ugyancsak márczius hava 28-án le is tevé.

Tanintézeti Igazgató Dr. Szóts József egészsége e közben megrendülvén, a nagyszebeni cs. kir. helytartóság 1856-ik évi szeptember 23-án kelt leiratával sajnos tudomásul veszi, illetőleg jóváhagyja az Igazgató ama rendelkezését, melynél fogva a beteges igazgató Dr. Szóts József tanárt a közelebbi tanév (1856/7) folyama alatt az Orvos-sebészi Tanintézet és a „Karolina“ országos kórház igazgatóságában, úgy szintén a belgyógyászati tanszéken Dr. Szabó József szülészettanár helyettesítendi.

Dr. Marussi István tanár szintén betegeskedvén, előadásait e folyó tanév elején megkezdette ugyan, de alhasi bántalma növekedőben lévén 1856-ik évi október hó 27-én jelenti, hogy előadásait nem folytathatja, egyúttal kérvén, hogy helyettesítése iránt az Igazgatóság gondoskodjék. Dr. Marussi István — baja hirtelen rosz fordulatot vevén (1856) — november hó 4-én elhalt 45 éves korában, Dr. Lenhossék J. tanár általi helyettesítése jóváhagyatván.

Az ekként megüresedett élettani, kór- és gyógyszer-tani tanszék elnyeréseért özönével jelentkeztek a pályázók, nevezetesen: Dr. Fröhlich Rudolf, Dr. Jendrassik Jenő E., Dr. Knopp Ferencz, Dr. Wycho-

dil György, Dr. Mály István, Dr. Bakonyi József, Dr. Bauernfeind Ferdinánd, Dr. Szontágh Ábrahám, Dr. Peters Vilmos, Dr. Edl Kálmán, Dr. Mayer Ernő és Dr. Gajzágó László, a kik közül Dr. Jendrassik Jenőt Ő Felsege 1857-ik évi julius hava 11-én kelt legfelsőbb elhatározásával a szóban levő tanszék rendes tanárává kinevezni méltóztatott, ki a tiszti esküt augusztus hava 27-én letette.

Ezen alkalomból megemlítendő, hogy az élettani, kór- és gyógy-szertani tanszék még Dr. Marussi István tanárkodása idejében megfelelő felszerelési és átalányi összegekben részesült; s hogy Dr. Jendrassik tanár tanári széke elfoglalása után mindjárt a fentebbi célból indokolt felterjesztést adott be.

Igazgató Dr. Szóts József ez évi junius hava 16-án jelenti, hogy az igazgatósági teendőket átvette; de csakhamar (augusztus 4-én) újlag megírja a cs. kir. helytartóságnak, hogy, bár az igazgatósági teendőket átvette, a közvizsgálatokon elnökölt is: mindamellett légző szerveinek betegsége miatt nincsen azon állapotban, hogy tanári és kórházi főorvosi kötelmeinek sikerrel megfelelhessen; ez oknál fogva Dr. Szabó József tanár által leendő helyettesítése jóváhagyatott, utóbbi a szülészeti tanszéken Pfenningsdorf Antal tanársegéd helyettesítvén.

Dr. Lenhossék J. boncztanár magát a boncztan előadása körül jelesen kitüntetvén, különös érdemeket szerzett magának az által, hogy a tájboncztant az 185⁴/₅-, 185⁵/₆- és 185⁶/₇-iki tanévekben hetenkénti 3 órában előadta.

Dr. Nagel Emil tanárt, kinek a szemészet előadásáért 300 pft-nyi rendszeresített jutalomdíj lón a múltban már engedélyezve, a cs. kir. nagyszombati helytartóság 1858-ik évi május hava 22-én 5057 sz. a. kelt rendeletével a vidékre gyógyítható szembajokban szenvedő betegek felkutatására s azoknak a kolozsvári szemgyógyintézetbe leendő beszállítására kiküldi.

Köztudomásúlag a törvényszéki orvostan intézetünkben már nagyon régi idő óta folyvást előadatott; de a cs. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszterium — úgy látszik — nem igen szerzett magának e felől kellő tudomást, mert különben nem rendelte volna el 1858-iki szeptember hava 9-én 13,037 sz. a. k. leiratával azt, hogy a törvényszéki orvostan és orvosi rendészet a rendes tantárgyak közé felvétessenek, s azokból a legközelebbi tanévben előadások tartassanak, mely célból vezérfonalul Dr. Macher e tárgyú kézikönyvét ajánlja.

1858-ik évi február 22-én cs. kir. tanácsos és igazgató Dr. Szóts József tanár betegsége hirtelen aggasztóra fordulván, az igazgatóságot Dr. Szabó József, ki a tanári és kórházi főorvosi teendőket már a mult év óta ellátta, veszi át; e közben Dr. Szóts állapota folyvást rosszabbulván, végre február 24-én munkás életét bevégezte.

Ugyanazon év márczius hava 31-én folyamodik Dr. Szabó József, hogy a szülészeti tanszékről a belgyógyászatira helyeztessék által; a cs. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszterium azonban a szokásos pályázati módszertől eltérni nem kívánván, 1858-ik évi június hava 22-én 8263 sz. a. kelt rendeletével a belgyógyászati tanszékre pályázatot hirdetett ugyanazon évi augusztus hó 15-ikéig terjedő záros határidővel.

Pályáztak hatan, u. m. Dr. Szabó József tanár, Dr. Poor Imre, Dr. Knopp Ferencz, Dr. Otrobán Nándor, Dr. Kail Károly és Dr. Argay István. A hármás kijelölés 1858-ik évi szeptember hó 10-én megejtetvén, első helyen Dr. Szabó József, másodikon Dr. Poor Imre és 3-ik helyen Dr. Kail Károly terjesztetett fel. Ugyanazon évi november hó 4-én kelt legfelsőbb elhatározással Dr. Szabó József a belgyógyászati tanszék rendes tanárává, valamint az ezen tanszékkel (akkor még) kapcsolatos országos kórházi főorvosi állomásra kinevezetvén, az eképen megüresedett szülészeti tanszékre 1859-ik évi január hava 20-ikáig terjedő záros határidővel pályázat hirdetett; mely tanszékre több pályázó közül Ő cs. k. apost. Felsőgének Veronában 1859-ik évi június hava 12-én kelt legfelsőbb elhatározásával Dr. Maizner János neveztetett ki rendes tanáru, a ki ugyanazon évi szeptember 29-én a tiszti esküt letévén a szülő-intézet vezetését október hó 3-án tényleg átvette. Pfenningendorf Antal 42 évet meghaladó szolgálati évei tekintetbevételével nyugdíjaztatása iránti kérvényét felsőbb helyre benyújtotta, melyben egyúttal ajánlkozik, hogy a románajkú bábanövendékeket bizonyos jutalomdíj engedélyezése mellett tovább is hajlandó lenne oktatni; nyugdíjaztatása iránti kérelme teljesítettvén, utóbbi ajánlatának hely nem adatott.

Dr. Lenhossék József Ő Felsőgének 1859-ik évi szeptember hava 11-én kelt legfelsőbb elhatározásával pesti egyetemi bonczatanárrá (Dr. Eckstein János kora, az az egy félszázad óta ez az első eset! mely azonban a következő időben gyakrabban ismétlődik) legkegyelmesebben kinevezetvén, a leiró boncztan, törvényszéki or-

vostan és tetszhaláltan helyettesítésével Dr. Jendrassik Jenő tanár bízott meg.

Az ekként megüresedett leiró és tájboncztani tanszékre a cs. k. vallás- és közoktatásügyi miniszterium által ugyan csak ez évi november hava 20-ikáig terjedő záros határidővel pályázat kiírni rendeltetvén, az itt tanszék elnyeréseért folyamodtak: Dr. Czifra Ferencz kiérdemült pesti egyetemi boncztanársegéd. Dr. Puikon Ernő. Dr. Schwegl Ferencz kiérdemült prágai egyetemi boncztanársegéd és cs. k. Corvette-orvos, Dr. Zlamál Vilmos nevében atyja idősb Dr. Zlamál Vilmos az állati járványtan és állati rendészet nyilv. r. tanára Pesten. A pályázók szakképzettségének beható alapos megbírá- lása után Dr. Czifra Ferenczet terjeszté fel első helyen a tanári testület.

A törvényszéki orvostan és tetszhaláltannak (melyeknek elő- adásáért 315 o. é. frnyi jutalmidj már hosszabb idő óta volt rend- szeresítve) mint mellékes, de kötelezett tantárgyaknak a boncztani tanszéktől leendő elkülönítéseért, s az élettani, illetve az állatjávány- tani tanszékhez való csatolásáért folyamodott Dr. Jendrassik Jenő és Dr. Zahn Ferencz tanár.

A tanári testület által első helyre kijelölt Dr. Czifra Ferenczet Ő Felsege 1860-ik évi márczius 16-án kelt legfelsőbb elhatározásá- val a leiró- és tájboncztan rendes tanárává kinevezni méltóztatván, a cs. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszterium ugyanazon hó 27-én 4161 sz. a. kelt rendeletével a törvényszéki orvostant és tetszhalál- tant véglegesen az élettani tanszékkel egybekapcsolni rendelte, me- lyeknek előadásáért 315 o. é. frnyi rendszeresített évi jutalomdij a szokott módon tovább is engedélyezve lön.

Az újonnan kinevezett boncztanár Dr. Czifra Ferencz (1860) május vége felé Kolozsvárra megérkezhén, s a tiszti esküt ugyanazon hó 30-án letevén, junius hó első napjaiban boncztani előadásait megkezdette. A boncztani Muzeumban ez időben csekély számú csont-, szálag- s borszesz-készítményeken kívül egyéb nem volt lát- ható; ily hiányos tanszerkészlettel a boncztant sikerdús eredmén- nyel előadni nem lehetvén, minden rendelkezésére álló idejét, fáradságot nem ismerő buzgalommal arra használta, hogy a szemléleti oktatásra nézve annyira nélkülözhetlen készítményeket előállítani igyekezett, s rövid pár év leforgása alatt a tudomány igényeinek

teljesen megfelelő gyűjteménytárnak veté meg alapját; a mi által intézetünk fejlesztése körül elévülhetlen érdemeket szerzett.

Az ekként kiegészített tanári kar azonban pár hó multán egyik kiváló díszétől megfosztatván, az ez által szenvedett érzékeny veszteség rögtön kárpótolva lón; ugyanis pesti egyetemi élettanár Dr. Czermák N. Jánosnak 1860-ik évi julius hóban váratlanul bekövetkezett lemondása folytán üresedésbe jött élet- s felsőbb boncztani tanszékre Ó Felségének szeptember hava 28-án kelt legfelsőbb elhatározásával kolozsvári Orvos-sebészi Tanintézeti tanárt Dr. Jendrassik Jenőt és egyidejűleg az ez által üresedésbe jött kolozsvári élettani, ált. kór- és gyógytani tanszékre pesti egyetemi magán- és helyettes tanárt Dr. Margó Tivadart legkegyelmesebben kinevezni méltóztatott. Dr. Margó T. ugyanazon év október hava 29-én a tiszti esküt letévén és tanári működését megkezdvén, egyszersmind a törvényszéki orvostan és tetszhaláltan előadásával is — a rendszeresített jutalom-díj élvezete mellett — megbízott.

Ugyanezen évi szeptember hava 3-án kelt legfelsőbb elhatározással Ó cs. k. apostoli Felsege Dr. Szabó József tanárnak, az Orvos-sebészi Tanintézet s a „Karolina országos kórház igazgatójának a közügyek előmozdítása körül szerzett érdemei és közhasznú tevékenysége elismerésül cs. tanácsosi czímet a díjak elengedése mellett legkegyelmesebben adományozni méltóztatott.

Az októberi (1860-iki október hava 20-án kelt) Diploma erejénél fogva az eddigi absolut kormányzási s evvel a magyar nyelvnek — mint tannyelvnek jogosultsága megsemmisítésére irányzott — rendszer uralma végleg elbukván, a jeles szakképzettségű tanár Dr. Zahn Ferencz, ki közel öt évre terjedő kolozsvári tanári működése alatt a magyar nyelvet kellőleg elsajátítani képes nem volt, 1861-ik évi február havában az állatjárványtani és állati rendészeti tanszék-ről lemondván, ezen állomását a bécsi cs. kir. katonai állatgyógyintézetben (k. k. Militár-Thierarznei-Institut) cs. kir. főállatorvosi ranggal tanársegédi minőségben való alkalmaztatással (a cs. kir. hadügy-miniszteriumnak 1861-iki február 25-én kelt intézvényénél fogva ugyanezen évi márczius hava 1-sejétől kezdődőleg) cserélte fel. Az ekként megüresedett tanszékre a pályázat 1861-ik évi junius végéig terjedő záros határidővel kihirdettetett. A szóban forgó tanszék képviselő nélkül maradván, s azt a tanárok közül senki elvállalni nem

akarván, Dr. Maizner János tanárt bizta meg az Igazgatóság a helyettesítéssel.

Az alkotmányos korszak beálltával Erdélyben a főhivatalok, nevezetesen a kir. Főkormányshékek visszaállítatván, az országos főorvosi hivatal is betöltetett; ennek azonban a változott viszonyok mellett az Orvos-sebészeti Tanintézetre többé befolyása nem volt.

Az állatjártványtani s állati rendészeti tanszék mintegy 15 óra terjedő üresség után töltetett be pesti állatgyógyintézeti kórodai tanársegéd Mina János személyében, kit Ő Felsége 1862-ik évi június hava 7-én kelt legfelsőbb elhatározásával az említett tanszék rendes tanárává kinevezni méltóztatott; a tiszti esküt az új tanár júliusban letévén s előadásait október hóban megkezdvén, csakhamar a kir. Főkormányshékeknek 1862-ik évi november 12-én tartott üléséből a Háromszéken kiütközött marhavész ellen alkalmazandó intézkedések vezetésére ki lón küldve. A következő év október havában a Háromszéken, Fogaras vidékén, Nagy-Szeben- és Szászsebes székekben dühöngő marhavész elfojtását célzó intézkedések fogantatása céljából újlag a helyszínére küldé ki a kir. Főkormányshék.

Dr. Margó T. tanárnak sem örvendhetett Intézetünk hosszabb ideig, alig két tanéven át hirdethetvén nálunk a tudomány igéit, Ő cs. kir. apost. Felségének 1862-ik évi július hava 13-án kelt legfelsőbb elhatározásával a pesti Tudomány-egyetemhez az állattan és összehasonlító boncztan nyilv. r. tanárává neveztetett ki, s augusztus elsején Kolozsvártól búcsut vett. Tantárgyai közül az élettant, kór- és gyógyszeriant a saját szakmája körében boncztani készítmények előállításával amúgy is nagyon elfoglalt Dr. Czifra Ferencz, a törvényszéki orvostant és tetszhaláltant pedig Dr. Maizner János tanár látta el egész 1863-ik évi november végéig.

Az üresedésben levő tanszékre a pályázat kiiratván, többek között folyamodott e tanszék volt tanára a már elaggott Dr. Szilágyi Miklóson kívül: Dr. Balogh Kálmán, Dr. Kadelburg József, katonai főorvos, Dr. Knopp Ferencz, Dr. Kolosvári János, Dr. Mály István, Dr. Otrobán Nándor, Dr. Weisz József s még mások. A hármaskijelölésnél Dr. Balogh Kálmánt terjeszté fel a tanári testület első helyen, a már idős és törődött Dr. Szilágyi Miklós volt tanárt a candidátióból kihagyván, a kit a tanári testület ez alkalommal Ő Felsége különös kegyelmébe ajánlani bátorkodott, arra kérvén Ő Fel-

ségét, hogy részére kegydíjat adományozni méltóztassék. A végzet azonban közbe lépett, Dr. Szilágyi Miklós ezután rövid időre elhunyt!

Tudvalevőleg ez időtájtban a Schmerling-Nádasdy-féle ál-alkotmányos kormányzat uralma alatt a nevezettek szellemében összeállított kir. Főkormányzók a tanári testület által felterjesztett hármaskijelölést az országos főorvos Dr. Pataky Dániel mint egyetlen illetékes tag különvéleménye ellenére olyképen módosítá, hogy a kiváló módon képesített s a tanári kar által egyhangúlag első helyen kinevezés végett ajánlatba hozott Dr. Balogh Kálmánt a candidátióból merőben kihagyván, saját választottjait jelölé ki, s a kir. Korlátnokság útján Ő Felségéhez kinevezésre fel is terjesztette. Az eldöntés sokáig késett; végre is az erdélyi Korlátnokság a kir. Főkormányzók által megejtett kijelölést figyelmen kívül hagyván, saját, a tanári karéval egyező ajánlatát terjeszté Ő Felsége elé; mire Ő Felsége 1863-ik évi október hava 16-án kelt legfelsőbb elhatározásával Dr. Balogh Kálmánt az élettan, ált. kór- és gyógyszer-tan rendes tanárává legkegyelmesebben kinevezni méltóztatott; egyúttal köteleztetett az új tanár a törvényszéki orvostan és tetszhaláltan előadására is a rendszeresített 315 o. é. frtnyi jutalomdíj élvezete mellett.

A kir. Főkormányzók által Intézetünkre zúdítani szándékolt s következményeiben beláthatatlan végzetes csapást Ő Felsége fentebbi bölcs és kegyelmes ténye által elhárítván, Intézetünk szépen indult fejlődése és virágzása biztosítva lón. Dr. Balogh Kálmán tanári székét még ugyanazon év december hava elejével foglalta el.

Feljebb már említettük, hogy az Orvos-sebész Tanintézet könyvtárának évi adományi összege (átalánya) 105 o. é. frttal volt megszabva; e végtelenül csekély összeg helyett az 1864-ik évre szóló államköltségvetésben a nevezett könyvtár gyarapítására először van 315 o. é. frtnyi összeg felvéve.

A kir. Főkormányzók 1865-ik évi május hava 8-án kelt leiratával értesíti a Tanintézet Igazgatóságát: hogy a leiró- és tájbonztan évi adományi összegéül 150 frt, az élettan, kór- és gyógyszer-tan évi átalányául 250 frt, a törvényszéki orvostan évi átalányául 30 frt; továbbá az élettani, kór- és gyógyszer-tani tanszék kellő felszerelésére egyszersmindenkorra 900 o. é. frt van engedélyezve; mi által lehetővé vált egy vegykemencze felállítása, göröcső és több rendbeli élettani kísérletekhez szükséges műszerek beszerzése, valamint szín-

tén a gyógyszer-tani gyűjtemény-tárnak tetemesb gyarapítása, illetőleg újrászervezése; végre ugyanazon év és hó 15-én kelt leiratban az állatjártvány-tani tanszék átalánya 50 o. é. frttal szabatott meg.

Dr. Nagel Emil tanár egészsége megrendülvén, az 1865⁵/₆-iki tanév vége felé félévi szabadságoltatásért folyamodott, hogy a közelgő őszi és téli hónapokat — gyógykezelésből — szelidebb éghajlat alatt tölthesse; a kir. Főkormány-szék azonban elég szűkkeblűen csak 2 havi szabadság-időt engedélyezett az erdélyi kir. udvari korlátnok-ságnak 1866-ik évi augusztus hava 26-án 3735 sz. a. kelt intézkedése nyomán abból az okból, hogy t. i. kérelmes tanszékének helyettesítése tetemes nehézségekkel jár; Prof. Dr. Nagel E. egészségi állapotának javulása csekély haladást mutalván, az erdélyi kir. korlátnok-ságnak egy újabb intézkedése alapján a kért szabadság-idő egész 1867-ik évi január hava végéig meghosszabbítottatott, s távolléte idejére belgyógyászati tanársegéd Dr. Salamon József bizatott meg a tanszék helyettesítésével; az engedélyezett szabadság-idő újra ugyan-csak az erd. kir. korlátnok-ságnak 1867-ik évi január 29-én 393 sz. alatt kelt intézkedésével egész márczius hava közepéig meg lett hosszabbítva.

b) A m. kir. Vallás- és Közoktatásügyi Ministerium idejében.

Az áldástalan provisoriumnak az Uralkodó és Nemzet közt létrejött kiegyezés a magy. kir. ministerium kinevezésében s a reá következő koronázásban culminált. A ministerium 1867-ik évi márczius hava 10-én az ország kormányzatát átvevén, alapos reményekkel nézheténk Tanintézetünk jövője elé annyival inkább, mert a királyi kegyelem báró Eötvös Józsefet állítá a közoktatásügy élére. A tanári személyzet tagjai e korszak elején voltak: 1) Dr. Szabó József igazgató, 2) Dr. Joó István, 3) Dr. Nagel Emil, 4) Dr. Maizner János, 5) Dr. Czifra Ferencz, 6) Mina János és 7) Dr. Balogh Kálmán, kit Ő Felsege ugyanazon évi julius hava 28-án kelt legfelsőbb elhatározásával a budapesti egyetemhez (a sebészek számára) az elméleti orvostan nyilv. rendes tanárává kinevezni méltóztatott. Ez után nem-sokára az erdélyi kir. Főkormány-szék 1867-ik évi september 16-án 20311. sz. a. kelt leiratában értesíti a Tanintézet Igazgatóságát arról, hogy a vallás- és közoktatásügyi m. kir. minister a megürese-

dett tanszék betöltése iránt legközelebről intézkedni fog; s csakugyan a szokásos pályázat mellőztével a vallás- és közoktatási m. kir. minister B. Eötvös József ur ő nagyméltósága 1867-ik évi szeptember hava 21-én 10396. sz. a. kelt rendeletével pesti egyetemi élet-tani tanársegéd és magántanár Dr. Lang Gusztávot Dr. Balogh Kálmán helyére rendes tanárrá nevezte ki.

Mellékesen megjegyezni kívánjuk, hogy a kolozsvári orvos-sebész Tanintézet tanárai kezdettől fogva mindenkor Ő Felsége legfelsőbb elhatározásával nevezettek ki; Dr. Láng Gusztáv volt az első, a kit ministeri rendelet alapján neveztek ki; az utána következett tanárokat az intézet megszűntéig hasonlólag a minister nevezte ki.

Dr. Nagel Emil tanár 1867-ik évi márczius hava közepétől a tanév végeig tanári teendőit ellátván, a szünet alatt — megrongált egészsége helyreállíthatása céljából — újra vagy félévi szabadságidőért, vagy pedig egész évi időleges nyugalmaztatásáért folyamodott; a minister az utóbbit engedélyezvén, Dr. Nagel 1868-ik évi január hava 1-sejétől kezdődőleg, fizetése $\frac{2}{3}$ -dával, egy évi időleges nyugalomba helyeztetett, a helyettesítéssel további intézkedésig Dr. Maizner János tanár bizatott meg.

Az újonnan kinevezett Dr. Láng Gusztáv tanár 1867-ik évi november 12-én 14051. sz. a. kelt ministeri leirattal, betegeskedése okán hat heti szabadság-időt nyervén, az Igazgatóság egyúttal ideiglenes helyettesítés iránti gondoskodásra hivatott fel; a helyettesítés azonban egy egész évig tartott Dr. Láng G. súlyosodott betegsége miatt; ki azután 1868-ik évi október havában előadásait megkezdette, de azokat aggasztó módon elhatalmasodott betegsége következtében csakhamar megszakítani kénytelenítettet s az élettani, kór- és gyógyszer-tani tanszék helyettesítésével az ezen szakmákat már több ízben helyettesítő boncztanár, dr. Czifra Ferencz bizatott meg; a törvényszéki orvostan- és tetszhaláltannak előadásával — Dr. Czifra F. tanárnak túlságos elfoglaltsága okán — az Igazgatóság ez idő szerint Dr. Salamon Józsefet, a ki a törvényszéki orvostant a helybeli kir. Jog-akademián is előadta, — bizta meg.

Miután Dr. Nagel E. tanár egészségi állapota folyvást hanyatlásnak indult, nem igen mutatkozott alapos remény arra nézve, hogy egy évi időleges nyugalmi idejének eltelte után tanszékét állandólag elláthassa; minélfogva a vallás- és közoktatásügyi m. kir. minister

1867-ik évi deczember hava 20-án 13478. sz. a. kelt rendeletével orvos-sebész tudor s mütő Brandt Józsefet, a gyakorlati sebészeti s szemészeti tanszékre helyettes tanári minőségben kinevezte, ki is az említett tanszékét 1871-ik évi szeptember hava 12-én 16741. sz. a. kelt végleges kineveztetéséig szakadatlanul ellátta.

A Kolozsvárt felállítani szándékolt Egyetem ügyében tett kezdetleges lépések nyomaira egy 1868-ik évi február 8-án 14195. sz. a. kelt ministeri rendeletben található, melyben az orvos-sebészi Tanintézet Igazgatójának meghagyatott, hogy ez a tanári testülettel együtt a helybeli kir. Jog-akademiának 1867-ik évi október hava 24-én tartott ülésében felmerült azon indítványa felett: miszerint a kir. Jog-akademia és az orvos-sebészi Tanintézet facultásokká emeltetvén, egyetemmé alakíttassanak át, az említett cél érdekében minden körülmények számbavételével alaposan indokolt és kimerítő véleményes jelentést terjeszzen fel; hasonló jelentéstételre hivatván fel egyszersmind a kir. Jog-akademia előljárósága is. A kir. Főkormány-szék a hivatolt rendeletet február hava 24-én tartott ülésében tárgyalván, azt az illető tanintézetek Igazgatóságaival közölte; mire az orvos-sebészi Tanintézet igazgatója Dr. Szabó József, úgy ezen Tanintézet, mint a Jog-academia tanári testületét és több e városon lakó tanférfiút márczius hava 15-én szállásán tartandó gyűlésre, illetve értekezletre meghívta; mely a Kolozsvárt felállíttatni czélba vett egyetem tervezetére nézve egy a vallás- és közoktatásügyi Ministerhez intézett memorandumban terjesztette fel véleményes jelentését. Mind ezen tervezetések azonban az embryonalis stádiumon túl nem haladván, hosszabb időre elcsendesedtek.

Boncztanár Dr. Czifra Ferencnek a boncztani Muzem felállítása, valamint a tanítás terén kifejtett szorgalma elismerésül 1868-dik évi május hava 17-én kelt rendelettel 400 frtnyi jutalmat, továbbá, különösen a tájboncztan díjtalan előadásáért rendszeresített évi 155 frtnyi személyes pótlékot engedélyezett a minister.

Az előkészítő tudományok érdemdús tanára Dr. Joó István az utóbbi években gyakorta betegeskedvén, az 1868—9-ik tanév kezdetével megújult betegsége végett tanári kötelmeinek megfelelni képes nem volt; minélfogva nyugalmaztatásért folyamodott, tanszékét az Igazgatóság Dr. Szóts Emil által helyettesítetté.

Dr. Láng Gusztáv tanár 1869-ik évi február hava 5-ikén Po-

zsonyban elhalálozván, a megüresedett elméleti orvostani, valamint az ezzel egybekapcsolt törvényszéki orvostani és tetszhaláltani tanszékre a vallás- és közoktatásügyi minister 1869-ik évi márczius hava 9-én 4002. sz. a. kelt leiratával a szabályszerű pályázat kihirdetését — május hava végéig terjedő záros határidővel — elrendelte.

Ő csász. és apostoli kir. Felsege 1869-ik évi február hava 13-án kelt legfelsőbb elhatározásával Mina János tanárnak a mult (1868) évben Kolozsvár városa területén dühöngött marhavész elfojtása körül szerzett érdemei elismeréseül a koronás arany érdemkeresztet legkegyelmesebben adományozni méltóztatott.

Említésre méltónak tartjuk megjegyezni, hogy az orvos-sebészi Tanintézet régi hűséges szolgálja Gombos József, a ki különösen a leiró és tájboncztani tanszék körül sokat fáradozott, 1869-ik évi április hava 11-én elhalálozván, helyébe Baló Samut alkalmazta az Igazgatóság.

A kiváló népszerűségnek örvendő Dr. Szabó József tanárt a városunk körül szerzett számos érdemei elismeréseül sz. kir. Kolozsvár városa egyik országgyűlési képviselőjévé az 1869—72-iki országgyűlésre megválasztotta, ki a közbizalom e praegnans nyilatkozványát, bár annak elfogadása részéről tetemes áldozatokkal járt, hazafiai örömmel elfogadta; minek következtében az erdélyi kir. Főkörmányszék 1869-ik évi április hava 16-án 7982. sz. a. kelt rendeletében akként intézkedett, hogy az országgyűlési képviselői minőségében távollevő Dr. Szabó Józsefet az orvos-sebészi tanintézet — valamint a „Karolina“ országos kórház igazgatóságában az ideiglenes nyugalomban levő legidősb tanár Dr. Joó István helyettesítse; a belgyógyászati kóroda vezetésével további intézkedésig Dr. Maizner János tanár, a kórházi főorvosi teendőkkal pedig Dr. Szóts Emil bízott meg.

Az elméleti orvostani tanszékre 1869-ik évi junius havában a tanári testület által megejtett kijelölésre a vallás- és közoktatásügyi m. kir. minister ugyanazon évi julius hava 29-én 12982. sz. a. kelt leiratában akként intézkedett, hogy az élettani, általános kór- és gyógyszer-tani tanszéket ketté választván, az élettan, szövettan és orvosi természet-tan, nem különben az ez alkalommal legelsőbb-ször kötelezett tantárgyul felvételni rendelt kórboncztan és törvényszéki orvostan nyilv. rendes tanárává Dr. Török Aurélt, az általános kór- és gyógyszer-tani tanszékre nyilv. r. tanárul pedig Dr. Mačhik

Bélát nevezte ki, kik augusztus hó 22-én Kolosvárt a tisztí esküt le is tevék. Dr. Török Aurél a törvényszéki orvostan és tetszhaláltan előadásáért a rendszeresített 315 o. é. frnyi jutalomban részesítettett.

A vallás- és közoktatásügyi miniszternek imént említett intézkedése az orvos-sebészi Tanintézet fejlesztésére s annak magasabb színvonalra való emelésére félreismerhetlen lendülettel volt; ámbár másfelől meg kell vallani, hogy Dr. Török Aurél az előadandó tárgyak tömege által túlságosan el volt halmozva; — ez azonban nem tartott soká, mert már egy év elteltével (1870) a kórbonecztni tanszék felállítása és rendszeresítése következtében a törvényszéki orvostan és tetszhaláltan azzal kapcsolatotott egybe.

A fentebbi ministeri intézvény ötletéből az igazgató Dr. Szabó József 1869-ik évi augusztus hava 31-én kelt felterjesztésében tervezetet nyújtott be az iránt, hogy az eddig fennálló polgári sebészi tanfolyam helyett 4 éves sebészmeisteri tanfolyam szerveztessék; továbbá czélszerűbb tanulmányi és szigorlati szabályzat életbe léptetése iránt szintén kimerítő javaslatot hozott ajánlatba; erre a vallás- és közoktatási m. kir. minister ugyanazon évi október hava 7-én 17100. sz. a. kelt leiratával a 3 éves polg. sebészi tanfolyam szervezése iránti javaslatot egyelőre jóváhagyván, értesíti az Igazgatóságot, hogy jövőre oly szorgalmas hallgatók, kik a 3 éves tanfolyamot befejezték és 6 gymnasialis osztályt végeztek, vagy éppen az érettségi vizsgálatot is sikerrel letették, a sebészmeisteri tanfolyamra a már megnyílt 1869—70-iki tanévben felvehetők; a leirat további rendén egyébiránt Minister úr Ő Nagyméltósága abbeli reményének ad kifejezést, hogy sikerülni fog a kolozsvári orvos-sebészi Tanintézetet a tudományos működés magasabb fokára emelni.

A Kolozsvárt felállítandó Egyetem megindított eszméje majdnem másfél évi szunnyadásba merült; 1869-ik évi september havában kezd újra ébredezni, nevezett hó közepe táján t. i. vallás- és közoktatásügyi m. kir. minister Báró Eötvös József úr ő nagyméltósága a vezetése alatti ministerium több magasbrangú tisztviselője kíséretében Erdélyt, különösen sz. kir. Kolozsvár városát becses látogatásával megtisztelvén, ez alkalommal a czélba vett Egyetem felállítása körül a helyi viszonyokkal személyesen megismerkedni óhajtott, egyúttal annak felállítása iránt biztos reményét kifejezni méltóztatott.

A tanárok évi 945 frtnyi fizetése a minister úrnak 1869-ik évi junius hava 19-én 10713. sz. a. kelt leiratával a törvényhozás által 1869-re megállapított költségvetés alapján 1000 frtra kerekített ki; a tanársegédek fizetése 300, a szülő-intézeti bábáé 200 frtra emeltetett.

Az 1869—70-iki tanévre a magyar országgyűlésen képviselői minőségben levő Dr. Szabó József tanár belgyógyászati tanszéke helyettesítésével Dr. Mačhik Béla az általános kór- és gyógyszeratan ny. r. tanára bízott meg.

A folyton betegeskedő Dr. Joó István tanárt az Igazgatóság 1869-ik évi december hava 27-én kelt felterjesztésében egész évi fizetésének élvezete mellett állandó nyugalomba helyeztetni ajánlta.

A gyakorlati sebészet és szemészet tanára Dr. Nagel Emil Ő csász. és apost. kir. Felsőgének 1870-ik évi márczius hava 29-én kelt legfelsőbb elhatározásával fél fizetéssel állandó nyugalomba helyeztetvén, hosszas szolgálati ideje alatt szerzett érdemei elismeréseül a szabályszerű díjak elengedésével királyi tanácsosi címmel ruházta fel, tanszékét tovább is helyettes tanári minőségben Dr. Brandt József látván el.

Ugyanez év május hava 6-án kelt legfelsőbb elhatározással az előkészítő tudományok tanára Dr. Joó István 30 éves sikerdús szolgálatának elismerése mellett, egész évi fizetésének élvezetével szintén állandó nyugalomba helyeztetett; megüresedett tanszéke végleges betöltése iránt a vallás- és közoktatásügyi minister ezúttal nem kívánt intézkedni; de a felállítandó Egyetem iránt alkotandó törvény szentesítése után a végleges intézkedés kilátásba helyeztetvén, a nevezett tanszéken Dr. Szóts Emil folytatja a helyettesítést.

Amint imént láttuk, két beteges tanár állandó nyugalomba vonult, a kiket az említett helyettes tanárok helyettesítenek; továbbá a belgyógyászati kórodát szintén helyettes látván el, az élettani tanszékkel pedig igen sok, nagyrészt oda nem tartozó tantárgy lévén egybekötve, végre a polgári sebészi tanfolyam átalakulóban lévén, vallás- és közoktatásügyi m. kir. minister úr Ő Nagyméltósága 1870-dik évi augusztus hava 3-án 17226. sz. a. kelt rendeletével a kórboncztanai tanszékét felállította, s azzal a törvényszéki orvostant és tetszhaláltant összekapcsolta; mely tanszékre nyilv. rendes tanárul volt pesti egyetemi kórboncztanai tanársegédet s a pestvárosi Rókus-

kórház és szegénygyermek-kórház boncznok főorvosát Dr. Genersich Antalt nevezte ki; egyúttal Dr. Török Aurél tanárt e szakmák előadásának kötelezettsége alól felmentvén. Dr. Genersich Antal a tisztí esküt ugyanazon hó 23-án letette, kinek a kórboncztani és törvényszéki orvostani tanszékek felszerelésére, különösen kórboncztani készítmények előállítására s némely sürgősb megrendelések eszközölhetésére ugyancsak augusztus hava 9-én 17719. sz. a. kelt ministeri rendelettel 500 frt utalványoztatott; továbbá az újonnan felállított tanszék részére tanársegédi és szolgálai állomás rendszeresítettvén, az előbbire Dr. Czakó Kálmán, utóbbira Hauptmann Antal hozatott javaslatba s neveztetett ki.

Az orvos-sebészi tanfolyam szabályozása tekintetéből a vallás-és közoktatásügyi m. kir. minister 1870-ik évi augusztus hava 3-án 17226. sz. a. kelt rendeletével, — vonatkozással ugyanez évi augusztus hava 1-sején 14826. sz. a. kelt leiratára, a következőket rendelte el: hogy már a legközelebbi (t. i. 1870—1-iki) tanévben a polgári sebészi tanfolyam megszüntével a sebészmesteri 4 éves tanfolyam fog életbe léptettetni oly módon: hogy azok a hallgatók, a kik már megkezdették, be is fejezhetik a polg. sebészi tanfolyamot; ellenben jövőre új hallgatók arra nem vehetők fel; 1870—1-től kezdve a sebészmesteri tanfolyamra csak oly ifjak vétetnek fel, kik 16-ik életévüket betöltötték, 6 gymnasialis vagy reál-iskolai osztályt jó sikerrel végeztek; vagy a kik a tanfolyam alatt magán-vizsga által kimutatni képesek, hogy a megkívántató ismereteket kellőleg elsajátították; — a reál-tanodát végzett ifjak a latin nyelv ismeretét is kimutatni tartozván. Az egész tanfolyam 4 évre terjed, mely alatt kizárólagos tannyelvül a magyar nyelv fokozatosan 1870—1-től kezdve egész 1873—4-ig használandó.

A magyar kormány bőkezűségéből többen útazási segélyösszegekben részesültek; így pl. Dr. Czifra Ferencz boncztanárnak 1871-ik évi január hava 21-én 22300—1870. sz. a. kelt ministeri leirattal 800 frnyi útazási költség utalványoztatott, hogy a külföldi jelesebb boncztani intézeteket és Muzeumokat meglátogassa és ott szerzendő tapasztalatait hazai tudományunk érdekében értékesíthesse. Dr. Czifra ugyanez év junius hava elején útra kelvén, észleleteit az „Orvosi Hetilap“ hasábjain, valamint a hivatalos lapban közzétette.

1871-ik évi ápril hava 16-án 8235. sz. a. kelt ministeri ren-

delettel — a törvényhozás hozzájárulása után az orvos-sebészi Tanintézet tanárainak eddigi évi 1000 frtnyi szűk fizetésük 1500 frtra emeltetett, öt évenkénti 100 frtnyi fizetési pótlékkal s 150 frtnyi szállásbérrel. A tanársegédek eddigi 300 frtnyi fizetése — a fentebbi rendelet kapcsán — szintén emeltetett, a kik 400 frtnyi évi fizetésben és 40 frtnyi lakbér-összegben részesítették.

A szemészet részére külön tanszék felállítása, úgyszintén a hosszabb idő óta üresedésben levő tanszékek betöltése elrendeltetvén, vallás- és közoktatásügyi m. kir. minister feledhetlen Báró Eötvös József méltó utóda Dr. Pauler Tivadar úr Ő Nagyméltósága 1871-ik évi május hava 10-én 9865. sz. a. kelt leiratával pályázatnak egész junius hava 15-ikéig terjedő záros határidővel való kihirdetését hagyta meg. A kijelölés junius 25-én megejtetvén, másfelől az annyszor kilátásba helyezett egyetem felállítását a közvélemény is hangosan sürgetvén, — csakis a kóro dai sebészeti töltetett be, melyre a már 1868-ik év elejétől kezdve folyton helyettes tanári minőségben működő Dr. Brandt József (lásd a 123. lapon) neveztetett ki, egyúttal a szemészet előadásával is megbiztatván addig, a míg ez érdemben intézkedés fog tételni. Dr. Brandt J. tanár a tiszti esküt ugyanazon évi szeptember hava 20-án tette le. Az előkészítő tudományok tanszéke egyelőre — éppen az Egyetem felállítása reményében — be nem töltetvén, a helyettesítéssel továbbra is Dr. Szóts Emil bizatott meg.

Dr. Török Aurél tanárnak a vallás- és közoktatásügyi minister 1871-ik évi junius hava 17-én 12592. sz. a. kelt leiratával egy évi szabadság-időt engedélyezvén, megengedte, hogy a legközelebbi (t. i. 1871—2-iki) tanévet rendes tanári fizetésének, valamint az ezüstágióból eredhető érték-külömbözet kiegyenlítéséül kiúttalt 300 frtnyi segély élvezete mellett a külföldi élettani intézetekben egyfelől megkezdett búvárlatainak sikeres folytatása és közzététele, másfelől szaktanulmányai kiegészítése végett tölthesse; és egyúttal az élettani tanszéknek Dr. Czifra Ferencz által leendő helyettesítését jóváhagyta. Ezen engedély leérkezte után Dr. Török Aurél julius hó közepe táján útra kelvén, egész 1872-ik évi szeptember hava végéig a külföld hírnevesb intézeteiben búvárkodott, a többi között a strassburgi német Egyetemnek 1872-ik évi május 1-én történt ünnepélyes megnyitásán is jelen volt.

A boncztoni tanszék segéde egyúttal az elméleti orvostan tan-

széke mellett is segédkezni köteles lévén, tetemesen el vala foglalva; e túlsok fáradságot igénylő munkásság megjutalmazásául a vallás- és közoktatási m. k. minister 1871-ik évi június hava 18-án 13472. sz. alatt kelt leiratával boncztani tanszéki segéd Sigmund Józsefnek 450 frtnyi ($4\frac{1}{2}$ tanévre, évenkénti 100 frtjával 1867-ik évi február hava 1-től egészen az 1871-iki tanév végéig) segélydíjat kegyesen engedélyezni méltóztatott.

Ugyanez év július hava 16-án 16724 sz. a. kelt leiratával értesíti a minister úr a Tanintézet Igazgatóságát, hogy a mult évben felállított kórboncztani tanszék első felszerelésére — a mult évben útalványozott 500 frton felül — újból 1000 frt, évi átalányképen pedig 300 frt lón — törvényhozásilag — engedélyezve.

Az élettan tanára Dr. Török Aurél az orvosi természettan előadásával is meg lévén bizva, kérvénnyel járult a vallás- és közoktatásügyi minister elé az iránt, hogy nekie a fennírtett cél valósíthatása tekintetéből az előadásaihoz szükséges műszerek és készletek beszerzésére 487 frt s 51 krnyi összeg engedélyeztessék; mely összeget a minister 1871-ik évi október hava 7-én 24223 sz. a. kelt rendeletével készséggel útalványoztatott.

A kórboncztani intézet részére új szállás szükségeltetvén, mivel az előbbi évben kibérelt szállás czélszerűnek nem mutatkozott, a sétatér-utczában egy más tágasabb és kényelmesebb béreltetett ki.

A már eddig is sikerdús lendületnek indult kórboncztani intézet céljainak előmozdítására Dr. Genersich A. tanár Virchow Archivjának és Cruveilhier kórboncztani Atlasának megszerzését elodázhatlanúl szükségesnek és sürgősnek jelentvén ki, Vallás- és közoktatásügyi m. k. Miniszter úr azok beszerzésére 1872-ik évi február 16-án 2635 sz. a. kelt rendeletével 450 frtnyi összeget engedélyezett.

A szemészeti tanszék 1872-ik évi január hava 21-én 31,540—1871 sz. a. kelt miniszteri rendelettel a sebészeti tanszéktől végleg elkülönítetvén, arra bécsi egyetemi szemészeti tanársegéd Dr. Schulek Vilmos neveztetett ki rendes tanáru, a ki ugyanez év február hava 3-án a tiszti esküt letevén, tanári működését ápril hóban megkezdette; a szemészeti tanszék mellé tanársegédi állomás rendszerezítetvén, arra Dr. Feuer Nathanael neveztetett ki. A szemészeti kórroda több rendbeli hiánya, nevezetesen annak szűk volta, az ágyak csekély száma, a szerelvénnyek hiányossága, a műszerek hasznavehet-

lensége okán, említett bajok elhárítása s a szemészeti kóroda megfelelő jó állapotba helyezése iránt ápril 20-án Vallás- és közoktatásügyi Miniszterhez felterjesztés intéztetett.

Kir. Tanácsos, orvos-sebészi Tanintézeti s „Karolina“ országos kórházi Igazgató, sz. k. Kolozsvár városa országgyűlési képviselője Dr. Szabó József tanár hosszabb időtől fogva gyengélkedett, de 1872-ik évi február hava elején betegsége aggasztólag súlyosodván, e hó 16-án Pesten elhalálozott, halálos ágyán még megérhette azon örömet, hogy a Kolozsvárt felállítandó Egyetem iránti törvényjavaslat végre valahára a tanügyi bizottság tárgyalásán átmenvén, napi rendre tüzetni határozatott; azonban az ugyanakkor szőnyegen levő választási törvényjavaslat tárgyalása alkalmával az ellenzék által „agyonbeszélés“ nevezete alatt gyakorlatba hozott parlamenti harcmodor következtében az időből kifogyott országgyűlés által nem tárgyalthatván, a következő 1872—1875-iki törvényhozás első teendői közé soroztatott.

Dr. Szabó József az orvos sebészi Tanintézet fejlesztése és a tanári személyzet szellemi és anyagi érdekei előmozdítása körül elévülhetlen érdemeket szerzett; de különösen hálás emlékezettel kell ama buzgóságát kiemelnünk, melylyel a kilátásba helyezett kolozsvári Egyetem (oly hosszsan elhuzódott) felállítását előmozdítani igyekezett. A végzet azonban nekie — épúgy mint Mózesnek — az ígéret földét csak távolról engedé megpillantania!

A vallás- és közoktatásügyi m. kir. Miniszter Dr. Szabó József elhunytá után az orvos-sebészi Tanintézet eddigi helyettes Igazgatóját Dr. Joó István nyugalmazott tanárt 1872-ik évi márczius hava 10-én 4230 sz. a. kelt rendeletével szolgálatának teljes elismerése mellett hivatalától felmentvén, a helyettes igazgatói teendők vitelével az intézet legidősb tanárát, Dr. Maizner Jánost bizta meg, a ki az Igazgatóságot ugyanazon hó 20-án tényleg átvette.

Mina Jánost az állatjárványtan és állati rendészet nyilv. rendes tanárát a földmivelés-, ipar- és kereskedelemügyi m. kir. Miniszter Szlávy József úr ő nagyméltósága 1872-ik évi február hava 27-én 2126 sz. a. kelt intézkedésével a márczius hó folyama alatt Bécsben tartandó nemzetközi marhavész-ügyi értekezlet bizottság tagjává nevezte ki, a ki ugyanoda márczius hóban felútafván, az értekezletben tevékeny részt vett.

A szülészeti tanszéki segédi állomás Simkovits Bálint eltávozása következtében megüresedvén, Adorján Menyhért polg. sebészt hozta ajánlatba az Igazgatóság; de a vallás- és közoktatásügyi Miniszter 1872-ik évi 6463 sz. a. kelt leiratával azon okból, hogy a kolozsvári tanintézeteknek egyetemmé való átalakítása a közel jövőben remélhető, azt egyelőre csak is egy év tartamára erősíté meg. Továbbá ugyanazon hó 23-án 6464 sz. a. kelt leiratában arról értesíti a Miniszter úr az Igazgatóságot, hogy a törvényhozás az intézeti átalányokat tetemesen emelte, nevezetesen a vegytani intézet részére 100 frtot, az állatjárványtani és állatrendészeti tanszék részére 100 forintot, az élettani tanszék részére 300 frtot, az általános kór- és gyógyszer-tani tanszék részére 300 frtot, a leiró és tájboneztani tanszék részére szintén 300 frtot, végre a házi szükségletek fedezésére 300 frtot engedélyezett.

Köztudomású, hogy Dr. Szabó József igazgató elhunytáig az orvos-sebészi Tanintézet Igazgatósága a „Károlyina“ országos kórház igazgatóságával kapcsolatban állott; most azonban Dr. Maizner János tanárt csupán az orvos-sebészi Tanintézet igazgatósági teendőinek helyettes vitelével bizta meg a vallás- és közoktatásügyi Miniszter; ellenben az országos kórház igazgatóságát a magy. kir. Belügyminiszter 1872-ik évi május hava 17-én 10,583 sz. a. kelt rendeletével Dr. Bakonyi József-re ruházta, a ki ugyane hó 24-én 291 sz. a. a Tanintézet Igazgatóságához intézett átiratában azt a kórház vezetésének átvételéről értesítvén, minden igyekezetét oda irányozni ígérte, hogy a kórház felvirágzásának szemügyben tartása mellett a tankór-dók semmiben sem szenvedjenek rövidséget.

Az egyetem felállítása — a mint feljebb már érintettük, — törvényhozási úton nem létesülhetvén, Ő csász. és apost. kir. Felsége ugyanez évi május hava 29-én kelt legfelsőbb elhatározásával annak felállítását — a törvényhozás utólagos hozzájárulásával — legkegyelmesebben elrendelni méltóztatott; mely legfelsőbb rendelkezés kapcsában számos nagy horderejű előintézkedés történt. Ezután csakhamar (junius 12-én) Gróf Lónyai Menyhért miniszterelnök, Dr. Pauler Tivadar vallás- és közoktatásügyi és Tisza Lajos közlekedésügyi m. kir. Miniszter urak az Egyetem megnyitása érdekében városunkat nagybecsű látogatásukkal szerencséltették, a hol is a legszivélyeseb örömmnyilatkozatokkal fogadtattak. A közoktatásügyi Miniszter úr tár-

saságában megérkezett Mészáros Ferencz osztálytanácsos is, kinek közbejöttével az egyetemi intézetek elhelyezése, felszerelése és kórodák nagyobbitása és a szükséges építkezés céljából többrendbeli tanácskozás tartatott; mit megelőzőleg belügyminiszteri tanácsos Groisz Gusztáv elnöklete alatt részint a már több év óta tervezett s most kilátásba helyezett új kórház részére czélszerű telek kiszemelésére, illetve új kórház építésére nézve, részint tekintettel a kórház jövődéli tudományos rendeltetésére, a jelenlegi kórház helyiségének kibővítésére, valamint a tananyag szaporítására nézve stb. czélszerű javaslat készítettven, az az illető helyre felterjesztetett.

Ugyanekkor a hivatolt legfelsőbb elhatározás kapcsában junius 11-én 13.803 sz. a. kelt miniszteri rendelettel az ezen Egyetemen betöltendő tanszékekre a pályázat augusztus hava 10-ikéig terjedő záros határidővel ki lön hirdetve.

A kolozsvári orvos-sebészi Tanintézet pár év hiján egy évszázadra terjedő életének végéhez közeledvén, abban említésre méltó nevezetesebb mozzanatok alig fordulnak már elő; az 1872-ik évi XIX-ik törvényzikk a kolozsvári magy. kir. Tudomány-egyetem felállításáról és ideiglenes szervezéséről szólván, a kolozsvári orvos-sebészi Tanintézetet (1. §.) megszünteti. Az egyetem megnyitása november hó elejére határoztatván el, Ő csász. és apost. kir. Felsége legfelsőbb elhatározásával a kolozsvári m. kir. Tudomány-egyetem orvosi karához az orvos-sebészi Tanintézet tanári személyzetéből nyilvános rendes tanárokkul legkegyelmesebben kinevezettek: Dr. Czifra Ferencz, Dr. Genersich Antal, Dr. Török Aurél, Dr. Machik Béla, Dr. Brandt József, Dr. Maizner János és Dr. Schulek Vilmos; nyilv. rendkívüli tanáru: Mina János.

A Tanintézet megszüntetése idejében a tanári kar tagjai voltak: 1. Helyettes igazgató: Dr. Maizner János, a szülészet r. tanára. 2. Dr. Czifra Ferencz, a leiró és tájboncztan r. tanára. 3. Mina János, az állati járványtan és állati rendészet rendes tanára. 4. Dr. Török Aurél, az élettan, szövet- és orvosi természettan r. tanára. 5. Dr. Machik Béla, az általános kór- és gyógyszeratan rendes, a belgyógyászat helyettes tanára. 6. Dr. Genersich Antal, a kórboncztan, törvényszéki orvostan és tetszhaláltan r. tanára. 7. Dr. Brandt József, a gyakorlati sebészet r. tanára. 8. Dr. Schulek Vilmos, a szemészet r. tanára. 9. Dr. Szóts Emil, a természet-, vegy- és növény-

tan helyettes tanára. Tanársegédek: *a)* a leiró és tájboncztani, valamint az élettani tanszék mellett: Sigmund József, *b)* a kórboncztani tanszék mellett: Dr. Büchler Ignác, *c)* a sebészeti tanszék mellett: Dr. Gyergyai Árpád, *d)* a belgyógyászati tanszék mellett: Dr. Purjesz Zsigmond, *e)* a szülészeti tanszék mellett: Adorján Menyhért és *f)* a szemészeti tanszék mellett: Dr. Feuer Nathanael.

Ha a fentebb érintett törvénycikk erejénél fogva megszüntetett orvos-sebészeti Tanintézet fejlődését figyelemmel kísérjük, orvosi tanügyünkre nézve szerfelett tanulságos- és érdekesnek fog feltűnni, hogy az igenis szerény kezdettel megindult intézet a fejlettség mily magas fokát érte el; ugyanis láttuk, hogy kezdetben (1775) csakis három szakma: a boncztan, sebészet és szüléset volt egy tanár által képviselve; míg annak megszüntetése idejében 20 orvostudományi szakmát 9 tanár (a 10-ik elhalálozván) 6 tanszéki segéd segédkezése mellett adott elő; a szakmák a következők: természettan, vegytan, növénytan, leiró és tájboncztan, élettan, szövettan, orvosi természettan, általános kórtan, gyógyszeratan, vényrástan, kórboncztan, állatjárványtan, állati rendészet, belgyógyászat, gyakorlati (kórodai) sebészet, elméleti s gyakorlati szüléset, szemészet, törvényeséki orvostan és tetszhaláltan. Azonban e körülmény azt is bizonyítja, hogy mily hiányos volt egy század előtt sebészeink kiképzése; továbbá hogy azok kiképzése a kor követelményeinek megfelelőleg időről időre tökéletesedvén, végre az Intézet megszünte idejében alig hagyott valami kívánni valót hátra.

Adaléklul ide igtatjuk a kolozsvári bábászati tanfolyam történeti vázlatát; az ezt követő 1. sz. Függelék a kolozsvári orvos-sebészeti Tanintézetben működött tanárok és tanársegédek névsorát foglalja magában; a 2-ik sz. Függelék a tanárok, tanársegédek s a Tanintézet által képesített sebészek irodalmi működését tünteti elő; a 3-ik sz. Függelék az 183¹/₂-iki tanévtől kezdve egész az orvos-sebészeti Tanintézet, illetve tanfolyam megszüntéig képesített polgári sebészek és sebészesterek évenkénti névsorát mutatja be.

A d a l é k.

A kolozsvári bábászati tanfolyam történeti vázlata.

A kolozsvári bábászati tanfolyam történetét pár rövid vonással vázolni annyival inkább helyén valónak lenni gondoljuk, minthogy az a kolozsvári orvos-sebészi Tanintézettel nemcsak szervi kapcsolatban állott, hanem annak kiegészítő részét is képezte.

Adatok hiányában nem vagyunk képesek biztosan meghatározni azt az időpontot, a mikor a kolozsvári bábászati tanfolyam életbe lépett; nagyon valószínű azonban, hogy az az orvos-sebészi Tanintézettel egyidejűleg (azaz 1775-ben) szerveztetett; erre vonatkozólag igen érdekesnek tartjuk egy az előző években, nevezetesen 1770-ik évi szeptember hava 17-én 4378 sz. a. kelt kegyelmes királyi intévényt megemlíteni, mely a Generale Normativum in Re Sanitativum életbeléptetni rendeli; e szabályzat első §-ának e szavait: „in quolibet Nobis subdito Regno et Provincia“ az Erdélyi Nagyfejedelemségre nézve is kötelezőknek kell tartanunk. Láthatjuk továbbá a bábák számára készült Utasításokból (Instructio), hogy azokat akkor egy a szülészetben kellő jártassággal bíró szülésmester vagy ilyennek hiányában a megyei tisztii főorvos részesítette oktatásban.

IV. Instructio Obstetricum.

§. 1. Obstetricum imperitia multi statui publico concives auferuntur, quae de causa ad id officium exercendum aliae non admittantur, quam quae de arte et munere suo satis edoctae, et ab aliquo in Arte obstetricia Magistro, si quis in loco existat; vel si nullus adsit, ab ordinario loci Physico fuerit examinata, et in rementionis Regnis nostris a Comitatum vel Civitatum Magistratibus confirmata; quae Constitutio non solum ad eas se extendit, quae in futurum ad officium assumendae sunt, verum illas etiam complectitur, quae actu in eo, et fors nequaquam opportune instructae constitutae sunt.

§. 2. Magistratus, quibus salutis publicae servandae cura incumbit, prospecturi sunt, ut obstetricum sufficiens copia in fatis Regnis nostris adsit; et si una eaque sat apta pro singulis pagis constitui nequeat, pro binis saltem, vel ternis constituenda est.

Hogy a csak 3 hétig tartó (a mint alább látni fogjuk) bábaoktatás mennyire hiányos és elégtelen lehetett; az anyyira szembezőkő, hogy azt vitatni merőben felesleges; éppen ez okon jogosan következtethető: hogy a rendszeres bábászati tanfolyam Kolozsvárt mindjárt az orvos-sebészi Tanintézetnek 1775-ben történt megnyíltával kezdődött. A mint azután ezen intézet kedvezőbb viszonyok beálltával örvendetes fejlődésnek indult, egy 1790-ik évi október hava 14-én 11,108 és 13,040 sz. a. kelt erdélyi Korlátnokszági intézvény szavai szerint „Instaurandae ad Lyceum Claudiopolitanum Facultatis medicae Professori Anatomiae Adjunctus adlaterandus; Chirurgi, Obstetrices ac Veterinarii ad audienda Collegia, et subeundum examen iniantur“ a bábák a kolozsvári Lyceumban létező bábászati tanfolyamra lettek útalva.

Az erdélyországi törvényhatósági, azaz a tiszti főorvosok számára 1810-ben készült útasításból kitűnik, hogy a kolozsvári bábászati tanfolyamot 30 krnyi napi díj élvezete mellett 12 bábanövendék hallgatta; de mivel e szám az ország szükségletének nem felelt meg, a tiszti főorvosok útasítottak, hogy a hatóságuk területén bábassággal foglalkozó nőket székhelyükre egybegyűjtsék, s azokat három hétre terjedő tanfolyam alatt a bábasságra oktassák; erre vonatkozólag felette érdekesnek tartjuk az erdélyországi megyei és városi rendes tiszti főorvosok számára készült Útasítást tárgyazó kir. Fő-kormányiszéki 1809—8018 számú intézvény néhány idevágó szakaszát közölni, u. m.

§. 27. Serio attendat Physicus, ne quis mulierum in suo Circulo artem obstetriciam exerceat, nisi ea Diplomate Academico Ditionum Suae Majestatis Sacratissimae fuerit adornata, vel saltem testimonio artis obstetriciae Magistri Ignatii Farkas, vel cujusdam Physici, aut concernentis artis obstetriciae Professoris, a quibus instructionem accepit, fuerit provisa.

§. 28. Attendat Physicus, ne Chirurgi et Obstetrices in arte sua exercenda limites Facultate praescriptos excedant.

§. 29. Ut numerus Obstetricum examinatarum augeri possit, incumbit Physico, quolibet Anno ad finem mensis Novembris e suo Circulo mulieres bene moratas, discendi capaces, in quantum fieri potest, legere valentes, 30 annos non excedentes pro arte Obstetri-

cia Claudiopoli addiscenda erga diurnum 30 crucigerorum ab Aeriario solvendum Protomedico proponere.

§. 30. . . . §. 31 . . . §. 32. Cum modalitate §-i 29-i praescripta Claudiopoli annuatim nonnisi 12 mulieres in arte obstetricia instruantur, quibus necessitati publicae provisum minime sit; hinc vigore Decreti Gubernii Regii sub numero 9603-o anni currentis incumbit Physicis omnes Obstetrices sui Circuli conscribere, eas medio Jurisdictionum ad suam stationem Physicalem congregare, ad artem obstetriciam erudire, finito cursu, qui trium sit septimanarum, in praesentia Chirurgi Comitatus, Sedis, vel Civitatis, et Deputati a Jurisdictione denominandi examinare, et eminentes testimonio adornare, ad praxim exercendam admittere, earumque Catalogum Protomedico submittere.

§. 33. Si Physicum sub cursu obstetricio iam inchoato vi muneris per unum alterumve diem absentare contingat, eum in praelectionibus obstetriciis tradendis suppleat Chirurgus Circuli a Physico ad eas congrue instructus.

Jegyzet. A feljebbi Útasítás 27-ik §-ában említett Farkas Ignác erzsébetvárosi gyakorló sebész-, szülész- és állatgyógyász 1803-ban egy 16 lapra terjedő német iratot adott ki a következő czim alatt: „Bemerkungen zur Kronologie der Hebammenkunst in Grossfürstenthum Siebenbürgen bey dem Anfang des Unterrichts im zweiten Curs für Dorfhebammen. Bezeichnet vom Ignatius Farkas der Gh (Geburtshilfe) W (Wund-) und Vieh-Arznei M (Meister) zu Elisabethstadt. 1803. (H. n.) 8 r. 16 l. (a kolozsvári m. k. Ferencz-József Tudomány-egyetem könyvtárában) melyből a falusi szülészeti viszonyokra, valamint a falusi bábák készülségi (?) fokozatára és tanítására nézve érdekes útbaigazítást meríthetni. A többi között azt mondja szerző, hogy Erdélyben Kolozsvárt és Nagy-Szebenben vannak olynemű intézetek, melyekben bábákat képeznek. Említi továbbá, hogy a Küüllőmegyével, Medgyes- és Segesvár-székekkel határos Erzsébetvároson körülbelül 12 év óta orvosi gyakorlattal foglalkozva, számtalanszor elhívták őt szülő asszonyokhoz segélynyújtás czéljából; ilyen esetek alkalmából gyakran azon önkényt előtérbe nyomult gondolatának s véleményének helyes voltáról volt módja meggyőződni: hogy t. i. falun az emberek nagyobb része minden segély közbejőlte nélkül születik a világra, s hogy továbbá a szegény szülő

asszonyok, habár jó és szerencsés természettel vannak is megáldva, — helyzete és rendeltetése módfelett meg van nehezítve; végre arról is, hogy jó testalkatú magzataik lehető legrosszabb bánásmódban részesülnek. A legtöbb helységben, a hol megfordult, azt tapasztalta szerző, hogy a szülészeti segélynyújtás oly annyira helytelen, rosz és ártalmas volt, mikép sokkal jobb lesz vala, hogy ha a szülő épen semmi segélyezésben sem részesült volna, s hogy ha az teljesen a jótevő anyatermeszetre lett volna hagyatva. A tudatlan és bárdolatlan bábák a szegény szülő asszonyokkal rendszerint a következőleg bánnak el: legelőbb is vajjal, vagy más egyébvel kenik-fenik őket s ha a szülő vagy terhes fájdalmat érez, akkor annak, akár jelen van, akár nincs még a szülés ideje, — szülnie kell; a terhesség idejére a legesekélyebb tekintettel sincsenek; — továbbá kitérjék az ajtókat s ablakokat, hogy a jelentkező, vagy jövendő vendég számára az anya öle megnyíljon! Hogy pedig a szülés rendes menetét zavaró, vagy épen gátló boszorkányok távol tartathassanak, mindenféle babonához és bűbajos mesterséghez folyamodnak. Ha pedig a szülés lefolyása késedelmes s a bábák a dolgot unni kezdik, akkor mindenféle, különbnél különb eljárásokat és szereket vesznek igénybe, u. m. le- és felhúrczolják, jártatják a vajudót, azután karszékre ültetvén azt, derekát erősen hátra törlik (hátra feszítik); továbbá pálinkát, vagy meleg bort sáfránnyal, vagy sárga violával stb. nyujtanak nékie italul.

Ha végre aztán az anya szerencsésen átesett a szülés nehéz munkáján, mily czélszerűtlen, ferde s rosz bánásmódban részesítik az újszülöttet és az anyát! Az utóbbit — kedvezni akarván nekie — teletömik és gyúrnák étellel-itallal s annak már eddig is kegyetlenül elkínzott hasát újra kenni és fenni kezdik, végre bevarrják. Ha pedig a gyermekágyas nő teje bármily okok folytán elapad, azt mondják, hogy a boszorkányok vitték el. — A szülep kiválását hevitő italok bőséges adagolása által akarják elősegíteni.

Az ily módon elgyötört szegény szülő asszonyok csakis erős szervezetüknek s különös szerencséjüknek köszönhetik, ha idő előtt végkép el nem nyomorodnak, vagy el nem pusztulnak.

Mindezeknek — szerző szerint — a bábák tudatlanságán kívül még azoknak társadalmi alacsony helyzete is az okozója; minthogy egyfelől csakis is szegénysorsú, együgyű és megvetett nőszemélyek

vállalkoznak a bábaságra; másfelől pedig közönségesen vén (a nép közvéleménye szerint egyébre már nem is alkalmas) asszonyok szánják el magukat a szülésznői pályára. Némely helységben még ügyetlen bába sem található, mivel ott bábaságra vállalkozó személy egyáltalán nem találkozik. Általános a panasz, hogy az anyák segély nélkül szükkölködnek; de mégis teljesen közönyösen viselvén magukat, az egész dolgot annyiban hagyják; — azután pedig, ha olykor szerencsétlenség fordul elő, azzal vigasztalódnak, hogy Isten Ő szent felségétől így volt elrendelve!

Ilyen volt a szülészet állapota az erdélyi részekben, különösen falukon a múlt század végén, sőt még a jelen század elején is!

E nyomorúságos viszonyok némi enyhítése végett szerző önként ajánkozott, hogy a falusi bábákat díjtalanul fogja a szülészetre oktatni. Szerző e fenkölt elhatározását, illetve ajánlatát a kir. Főkormányzék kegyesen fogadván, megrendelte, hogy a szomszédos Küküllőmegye, Medgyes és Segesvár székek tisztii hatóságai, valamint az evang. Superintendensia útján felhívott községi evang. lelkészek szerzőnek eme szándéka valósíthatásában segélyére legyenek s őt hivatalukból kifolyólag kellő támogatásban részesíteni igyekezzenek. Sz. kir. Erzsébet városa képviselőtestületének néhány lelkes tagja, — a kik a szóban forgó első bábászati tanfolyam befejeztével tartott bába-vizsgálaton jelen voltak, — a bábanövendékek sikerdús előmeneteléről meggyőződván, felhivá szerzőt, hogy városuk részére néhány alkalmas bábát képezzen; a kik azon kívül hajlandónak nyilatkoztak — szerző csekély szülészeti tankészlete a célznak kellőleg meg nem felelhetvén — a még szükséges szülészeti eszközök és tanszerkészlet beszerzésére.

A tanfolyam nyáron — bár csak 6 hétre volt tervezve — a mezei munka szorgos volta miatt megtartható nem lévén, azt szerző november hó közepétől egész márczius hó végeig saját tágas szállásán tartá, mely idő tartamára a bába-jelöltek elhelyezéséről is gondoskodni ígérkezett; a felveendő bábajelöltek számát szerző 10—12-re teszi.

A kir. Főkormányzék szerzőnek a közjó előmozdítását célzó nemes szándékklata valósíthatása tekintetéből akként intézkedett, hogy az illető községek előljáróságai a tanuló bábáknak a tanfolyam alatti ellátásáról gondoskodjanak; továbbá köteleességükké tétetett az az

iránti gondoskodás, hogy a bábák a községi terhek hordozása alól felmentessenek; végre, hogy a községi bábák — a vármegyék és székek r. tiszti főorvosainak oltalma alá helyezettvén — ne legyenek azon szomorú esélynek kitéve, hogy állomásaikról minden igaz ok nélkül elmozdítottassanak, vagy méltatlan bánásmódban részesüljenek az esetben, ha netán a gyermekágyasok engedetlenségét meg róni, vagy — amúgy is csekély — bérüket kérni, vagy épen követelni bátorkodnának.

Elejénte csak 12 bábanövendék részesült állami ösztöndíjban; később e létszám meg lett kétszerezve s már 1835-ben 24 ösztöndíjas bábanövendékkal találkozunk; mire nézve felvilágosítást nyerhetni a Dr. Ferenczi József országos főorvos hivataloskodása idejében (1835) készült tiszti főorvosi Utasítás 14-ik §-ának következő szövegeiből:

§. 14. Quum ineunte vere cujuslibet Anni sub dato per R. Gubernium praevis praefigendo et publicando cursus obstetricius tam Claudiopoli, quam etiam Cibinii initium suum sumat, et quidem Claudiopoli 24 mulieres erga 15 crucigerorum mon. Conv. diurnale beneficium e Cassa provinciali pendendum annuatim ad dictam artem instrui soleant, obstrictus est Physicus ord. ad finem cujuslibet anni militaris pro subsecuturo cursu obstetricio ductu Tabellae III^{ae} mulieres nuptas, aut viduas, neutiquam vero virgines, easque non supra 40, nec infra 20um aetatis annum constitutas, et omni respectu ad obstetricem agendam qualificatas pro obtinendo stipendio praeivium in finem destinato proponere, et via concernentis Officiolatus vel Magistratus Regio Gubernio submittere, ut populosiora sui Circuli loca prius obstetricibus diplomaticis provideantur, suapte intellecto eo, quod empyricae obstetrices, quae a pluribus annis per suam peritiam, serviendi promptitudinem, aliasque bonas qualitates propensionem alicujus Communitatis promeritae sunt, et quibus durante hoc tempore nulli graves artis errores vitio verti possunt, subsecuta quoque examinatae obstetricis applicatione simpliciter extra statum promerendi collocari nequeant; verum illae, si iam aetate provectiones essent, a parte Communitatis praebenda aliqua provisione indemnisanidae, vel si adhuc in juvenili aetate constituerent, publi-

cis, vel Communitatis expensis ad audiendum cursum obstetricium mittendae sint.

Az állami ösztöndíjban részesülő bábajelöltek létszáma mindvégig 24 maradt s a 15 krnyi napi díj mellett még útiköltségeik is (jövet-menet) meg lőnek térítve; az új (osztrák) pénzlábnak 1858-ban történt behozatala óta 26 krnyi napidíjban részesültek, úti költségeik mértföldenként 52 krral térítettven meg.

1851-ig az oktatás merőben elméleti lévén, az ugyanez évben felállított szülő-intézetben illetve szülészeti kórodán az elméleti mellett gyakorlati oktatásban is és pedig mindhárom hazai, u. m. magyar, német és román nyelvben részesítettek.

Idő jártával — a nehezebb megélhetési viszonyok beálltával — vallás- és közoktatási m. kir. minister Dr. Pauler Tivadar Ő Nagyméltóságának 1871-ik évi május hava 19-én 11260 sz. a. kelt leiratával a 26 krnyi szűk napidíj 40 krra emeltetett, az úti költségek megtérítése a fentebbi mód szerint változást nem szenvedvén.

Kezdetben a tanfolyam 3 hóig tartott, később aztán, miután a három havi tartam a növekedett igények következtében elégtelennek bizonyult, 5 óra terjesztetett ki. Évenként csak egy tanfolyam rendezesítettett, mely márczius hó 1-én kezdődvén, július hó végével bevégeződött.

A bábászati tanfolyam tanárai ugyanazok, a kik az orvos-sebési Tanintézetben a szülésetet adták elő.

Jegyzet. Adatok hiányában e tárgy összeállítása körül csupán csak a Dr. Linzbauer J. által kiváló szorgalommal szerkesztett „Codex Sanitario-Medicinalis R. Hungariae“-ban elvétve Erdélyre is vonatkozó adatokat használhattuk.

Végezetül ide iktatjuk (részint az orvos-sebési Tanintézet iratárában levő okmányokból, részint a bábák szigorlati jegyzőkönyveiből) az ezen intézetben 1832-től fogva — az előző évekről okmányok nem állván rendelkezésünkre — egész 1872-ig bezárólag képesített s oklevéllel ellátott bábák évenkénti létszámát, nevezetesen: 1832-ben 34, 1833-ban 36, 1834-ben 36, 1835-ben 33, 1836-ban 29, 1837-ben 31, 1838-ban 33, 1839-ben 38, 1840-ben 31, 1841-ben 30, 1842-ben 35, 1843-ban 30, 1844-ben 32, 1845-ben 35, 1846-ban 35, 1847-ben 39, 1848-ban 29, 1849-ben 0, 1850-ben 25, 1851-ben 28, 1852-ben 28, 1853-ban 28, 1854-ben 33, 1855-ben 25,

1856-ban 32, 1857-ben 44, 1858-ban 54, 1859-ben 57, 1860-ban 69, 1861-ben 33, 1862-ben 37, 1863-ban 42, 1864-ben 34, 1865-ben 43, 1866-ban 40, 1867-ben 46, 1868-ban 40, 1869-ben 39, 1870-ben 48, 1871-ben 47, 1872-ben 42; negyven év alatt összesen 1470 bába képesítettett, vagyis évenként átlag 36,75.

I-ső Függelék.

A kolozsvári orvos-sebészi Tanintézetnek annak keletkezésétől (1775) fogva egészen megszüntéig (1872) működött tanárok szakma és időrend szerinti sorozata:

a) *Tanárok.*

1. *Az ásványtani tanszéken* (felállított 1792—93 körül) Dr. Etienne András; ennek 1797-ben történt elhalálása után az nem adatott többé elő a sebészet-hallgatók részére.
2. *A természettani tanszéken* (feláll. 1838-ban) Dr. Joó István rendes, Dr. Szóts Emil helyettes tanár.
3. *A vegytani tanszéken* (feláll. 1792—93 körül, 1797 után szünetelt egész 1838-ig) Dr. Etienne András; azután Dr. Joó István rendes, Dr. Szóts Emil helyettes tanár.
4. *A növénytani tanszéken* (feláll. 1838-ban) Dr. Joó István rendes, Dr. Szóts Emil helyettes tanár.
5. *A bonczani tanszéken* (feláll. 1775-ben) Laffer József, Dr. Chir. Eckstein János, Dr. Keresztes Elek, Dr. Judenhoffer Mihály helyettes, Dr. Szabó József, Dr. Werzár György helyettes, Dr. Lenhossék József, Dr. Czifra Ferencz.
6. *Az élettan* (a tanszék feláll. 1792—93. körül) tanárai: Dr. Etienne András, Dr. Intze Mihály, Dr. Szóts József helyettes, Dr. Szilágyi Miklós, Dr. Marussi István eleinte helyettes, később rendes, Dr. Jendrassik Jenő. Dr. Margó Tivadar, Dr. Balogh Kálmán, Dr. Láng Gusztáv, Dr. Török Aurél.
7. *A szövettan és orvosi természettan* (1869) tanára: Dr. Török Aurél.
8. *Az általános kórtan* (1792—93) és *gyógyszertan* tanárai ugyanazok, a kik a 6. sz. a. említvék, Dr. Török Aurél kivételével, helyette Dr. Machik Béla, mint eme szakmák rendes tanára teendő.
9. *A kórboncztan* tanárai (1869.) Dr. Török Aurél, (1870-ben a tanszék önállósított) Dr. Genersich Antal.
10. *Az állatgyógyászat*, illetve állatjárványtan és állati rendészet (feláll. 1786 körül) tanárai: Fuhrmann Péter, Bruszt Elek, Dr. Werzár György és Dr. Szombathelyi Gusztáv helyettesek, Dr. Zahn Ferencz, Mina János.
11. *A belgyógyászat* (1831.) tanárai: Dr. Szóts József, Dr. Szabó József, Dr. Machik Béla helyettes tanár.

12. *A sebészet* (feláll. 1775.) tanárai: Laffer József, Dr. Chir. Eckstein János, Dr. Keresztes Elek, Dr. Judenhoffer Mihály, Pffenningsdorf Antal helyettes, Dr. Ábrahám Bogdán, Dr. Nágel Emil, Dr. Brandt József eleinte helyettes, utóbb rendes.
13. *A szülészet* (feláll. 1775.) tanárai: Laffer József, Dr. Chir. Eckstein János, Dr. Keresztes Elek, Pffenningsdorf Antal helyettes, Dr. Szabó József, Dr. Maizner János.
14. *A szemészet* (felállít. 1792—93 körül) tanárai: Müllersheimi Molnár János, Dr. Judenhoffer Mihály, Dr. Nágel Emil, Dr. Brandt József, Dr. Schulek Vilmos.
15. *A törvényszéki orvostan és tetszhaláltan* (feláll. 1820 körül) tanárai: Dr. Keresztes Elek, Bruszt Elek, Dr. Lenhossék József, Dr. Jendrassik Jenő, Dr. Margó Tivadar, Dr. Balogh Kálmán, Dr. Laag Gusztáv, Dr. Török Aurél, Dr. Genersich Antal.*)

b) *Tanársegédek.*

1. *A boncz-tani tanszék* mellett: Horváth Ferencz, Bruszt Elek, Pffenningsdorf Antal, adjunctusok, Bartha János, Jakab István, Törpényi Lajos, Bándy Lajos, Veszprémi Ferencz, Benedek Károly, Fülöp Ferencz, Sigmund József.
2. *Az élettani tanszék* mellett Bartha Jánostól kezdve ugyanazok, a kik a boncz-tan mellett segédkeztek.
3. *A belgyógyászati tanszék* mellett: Jeszenszky János, Laffer Ignác, Márton József, Moldoványi László, Vas József, Bodor Antal, Albrich József, Dr. Salamon József, Mihály László, Dr. Ujfalusi József, Dr. Purjesz Zsigmond.
4. *A sebészeti tanszék* mellett: Horváth Ferencz, Bruszt Elek, Pffenningsdorf Antal adjunctusok, Burián Sándor, Bartha János, Lőrincz Ferencz, Mósel Károly, Jakab István, Bándy Lajos, Czinte Miklós, Ziegler Dániel, Klein Frigyes, Mester Károly, Dr. Gyergyai Árpád.
5. *A szülészeti tanszék* mellett: Pffenningsdorf Antal, eleinte adjunctusi, később tanársegédi minőségben, Lőrincz Ferencz, Römer Gyula, Veszprémi Ferencz, Bajnótzí Géza, Fülöp Perencz, Vasitsek Károly, Simkovics Bálint, Adorján Menyhért.
6. *A kórboncz-tani tanszék* mellett: Dr. Czakó Kálmán, Dr. Büchler Ignác.
7. *A szemészeti tanszék* mellett: Dr. Feuer Nathanael.

---

*) A kolozsvári orvossebeszi Tanintézet tanárai közül a pesti Tudományegyetemre rendes tanárokul kinevezettek: Dr. Chirurg. Eckstein János a folyó század elején; azután egy félszázad mulva: Dr. Lenhossék József (1859), Dr. Jendrassik Jenő (1860), Dr. Margó Tivadar (1862.), Dr. Balogh Kálmán (1867.) és Dr. Schulek Vilmos (már mint kolozsvári egyetemi tanár 1874.).

II-dik Függetlek.

A tanároknak*), tanársegédek, s a Tanintézet által képesített sebészek irodalmi működése 1872-ig, betűrendben :

Dr. Ábrahám Bogdán tanár.

1. Dissertatio inauguralis medica sistens nevroses oculorum. Viennae. 1841.
2. Aetherreli kísérlet és jószándékú kérelem. (Természetbarát. 1847. 39. sz.)
3. A kolozsvári kórház ügyében. (Ipar és Természetbar. 1848. 26. 27. sz.)

Dr. Balogh Kálmán tanár:

1. A bélbolyhoknak hámja a felszívódás különböző szakában. Tanulmány a szövet- és élettan köréből, 16 ábrával. (Magy. kir. Term.-tud.-Társulat közl. I. 1860.)
2. Der Klauenschlauch des Schafes (sog. Klauendrüse = sinus cutaneus) histologisch untersucht in dem physiol. Institute der k. k. Universität zu Pesth; 1 tábla rajzzal. Wien, 1860. (Különlenyomat a Moleschott's Untersuchungen VII. kötetéből.)
3. A juh körömtömlője (m. k. Term.-tud. társ. közl. I. 1860.)
4. Das Jacobson'sche Organ des Schafes (Sitzungsber. der math. naturw. Classe der kais. Academie d. Wissensch. Wien, 1860.) 5 tábla rajzzal. (Ugyanebből különlenyomatként is megjelent.)
5. A juh Jacobson-féle szervéről kivonatban. (M. kir. Term.-tud. társ. Közl. 1860.)
6. Das Epithelium der Darmzotten in verschiedenen Resorptionszuständen. (Moleschott's Untersuchungen zur Naturlehre VII. 1860.)
7. A láta-tágító idegek ujonnan felfedezett útjáról. (M. kir. Term.-tud. Társ. Közl. 1861.)
8. Nehány szó a mesterséges gyomornedvről. (U. o. II. 1861.)
9. A szilárd testek behatolása a bélbolyhok szövetébe. (U. o. 1862.)
10. A juh Jacobson szerve. Tanulmány az összehasonlító boncz- és szövettan köréből. (Magy. Acad. term. és math. Közl. II. 1861—1862.)
11. Nehány szó az izomidegek végződéséről, egy tábla rajzzal. (U. o. VI. 1866.)
12. A vérfoltok vizsgálatáról. (Orv. Het. 1860. 14. sz.)
13. Közlemények a pesti élettani intézetből. (U. o. 17, 28, 35, 39, 40. sz.)
14. Brühl tanárnak a pesti állattani intézetből megjelent közleményei ismertetése. (U. o. 29. sz.)
15. Dr. W. Kühne izomtani kísérleteiről megjelent munkájának bírálata. (U. o. 33. 34. sz.)

*) Az országos főorvosoknak, mint az orvos-sebészi Tanintézetnek 1808—1849-ik évig való Elnökeinek irodalmi munkásságát itt egyuttal megemlíteni szükségesnek véljük.

16. Funke tanár élettana. Könyvismertetés. (U. o. 37. sz.)
17. Marey érelkésjelzője az orvosi gyakorlatban (U. o. 41. sz.)
18. Gerlach szövettanának bírálata. (U. o. 42. sz.)
19. Türek bécsi közkórházi első orvos gögtükrözésről irt munkája. (U. o. 48. sz.)
20. Corvisart L.-nak a hasnyál körüli tapasztalatai. (U. o. 49. sz.)
21. A bélbolyhok hámsejtjei a felszívódás különböző szakában. (U. o. 51.)
22. Beclard élettanának ismertetése. (U. o. 1861. 2. sz.)
23. Pólya tudornak az emésztés körüli értekezésének ismertetése. (U. o. 4. 6. sz.)
24. Az emberi bőr. Egészségtani tauulmány. (U. o. 6, 7, 10, 12, 21, 22, 28, 29 sz.)
25. Közlemények a pesti egyetem élettani intézetéből. (U. o. 1861. 8, 9, 13, 17, 19, 20 sz.)
26. Wagner Rudolfnak az agy élettanáról irt munkájának ismertetése. (U. o. 16. sz.)
27. Nehány szó a gyomoremésztés, emésznye és az emészdékek gyógyértékéről. (U. o. 24, 25 sz.)
28. Kórszöveti tanulmányok. 1. Visszérkö, 2. Sarcoma, 3. Porczdag. (U. o. 31, 33, 45 sz.)
29. Csatorna-levegő a házakban. (U. o. 35. sz.)
30. Az orvosi élet Törökországban. (U. o. 36, 38 sz.)
31. A dohány-al hatása az állati szervezetre. (U. o. 37—40, 49—51 sz.)
32. Swaine Taylor munkájának ismertetése. (U. o. 1862. 1 sz.)
33. Kórszöveti tanulmányok. 4. A rák. (U. o. 2, 3, 6, 7 sz.) 5. A színes vérséjtek fejlődéséről. (U. o. 35, 37 sz.)
34. Luschka boncztanának ismertetése. (U. o. 3. sz.)
35. A láta-tágító idegek újonnan felfedezett útjáról. (U. o. 5. sz.)
36. Über einen neuensdeckten Weg der pupillen-erweiternden Nervenröhren. (Moleschott's Untersuchungen VIII. k. 1862.)
37. A fuladás befolyása a vér mennyiségére az agyban és a tüdőben, Ackermann után (Orv. Het. 1862. 11—13. sz.)
38. Pasteur vizsgálatai az öntermődésre nézve. (U. o. 16, 17 sz.)
39. A láz. (U. o. 27, 28, 44, 45, 50—52 sz.)
40. A gégenek némely bonczi és élettani sajátóságok által okozott bántalmairól, Lewin után. (U. o. 39. sz.)
41. Az önálló és heveny általános elzsirosodás, Wunderlich után. (U. o. 1863. 8 sz.)
42. Az öntermődés védelme. (U. o. 8 sz.)
43. Kórszöveti tanulmányok. (U. o. 10, 11, 20, 21 sz.)
44. Richter. Einfluss der Cellularpathologie auf die ärztliche Praxis. (U. o. 10 sz.)
45. Adalék a köpedékek vizsgálásának fontosságához. (U. o. 26. sz.)
46. A szénlégény köneny hatása. (U. o. 30, 33 sz.)

47. A külső agyburok lobja. (U. o. 36—38, 42, 43, 45, 51, 52 sz.)
48. Az ondószálasák meddig élhetnek? (U. o. 41 sz.)
49. Rózsa M. tudor urnak (U. o. 46 sz.)
50. A petefészektömlő szöveti szerkezete és fejlődési története. (U. o. 49 sz.)
51. Az ember élettana. 2 kötet. Pest. 1862—1864. a szöveg közé nyomott 235 fametszetű ábrával.
52. Kórszöveti tanulmányok. (Orv. Het. 1864. 9, 21, 22. sz.)
53. Törvényszéki esetek. (U. o. 10, 12—14, 29, 31 sz.)
54. Kórbonczatani közlemények. Az összes savós hártyák lobja (U. o. 19, 26 sz.) A visszeresség és a ráknak egyidejű összeférése heveny gümő-képződéssel (U. o. 37, 38, 41 sz.) Vérömlenyes és egyszersmind hólyagos vörheny. (U. o. 45 sz.)
55. Általános kór- és kórjelzést. Pest. 1865.
56. Kórbonczatani közlemények (Orv. Het. 1865. 3, 4, 10, 13, 15, 32 sz.)
57. Skleroderma neonatorum (U. o. 10—12. sz.)
58. Kórszöveti tanulmányok (U. o. 21 sz.)
59. Az általános elzsirosodás villanymérgezésnél. (U. o. 23—25 sz.)
60. Moneret kórtanának ismertetése. (U. o. 34. sz.)
61. Meningitis cerebrospinalis (U. o. 38, 39. sz.)
62. Az 1865-ik évi cholerajárvány. (U. o. 44, 46 sz.)
63. Törvényszéki orvosi esetek. (U. o. mellékl. 2, 5 sz.)
64. Gyógyszertan. A szöveg közé nyomott 74 fametszettel. Pest, 1866.
65. Adat az emésztékek gyógyértékéhez. (Orvosi Hetilap. 1866. 5. sz.)
66. Kórbonczolási közlemények. (U. o. 10, 15, 20 sz.)
67. Tanulmányok a bujakórtan köréből. Bujakóri növedékek a vér és nyirkmirigyekben. (U. o. 34—36, 38, 50, 51 sz.)
68. Tanulmányok a bujakórtan köréből. (U. o. 1867. 1, 2, 4 sz.)
69. Adatok a hashártyalob kóroktanához. (U. o. 21—23, 37 sz.)
70. Gennyedő csigolyalob. (U. o. 24 sz.)
71. Elsődleges vastagbéli gümösödés, későbbi gümők a vékonybél és tüdőben. (U. o. 35. sz.)
72. Kísérleti tanulmányok a mérgek hatásáról az állati szervezetre. (U. o. 49, 50 sz.)
73. Legyen-e Kolozsvárott egyetem? (Orvosi Hetilap. 1868. 34, 36—39 sz.)

Baritz János sebész (lásd Kósa Istvánt).

Bartha János sebészi kórodai tanársegéd (jelenben orvossebésztudor és sz. kir. Kolozsvár városa r. t. főorvosa).

1. Közlemények a kolozsvári sebészi kórodából (Orv. Hetilap. 1857. 7, 8, 11—13, 17, 25—27 sz.)
2. Nagel tanár sebészi kórodája Kolozsvártt. Szemcsés hámsejtrák az ajkon, kiirtás ajkképléssel (U. o. 1858. 3 sz.)

Bertalan Dániel sebész (lásd Kósa Istvánt).

Dr. Brandt József tanár:

1. Ueber Ovariectomie (Heilung) [Wiener medicinische Wochenschrift, 1869.]

2. Két húgyrekedési eset, az egyikben a hólyag szúrscapolása kedvező sikerrel (Orv. Hetilap 1869. 13, 14 sz.)

3. Idegen test a bázrsingban (U. o. 1870. 29 sz.)

Dr. Czifra Ferenc tanár:

1. A műtő sebészet körébe eső nevezetesebb üterek rendellenes viszonyai és változatai (Orvosi Het. 1866. 39—42 sz., 1867. 14, 15, 39, 40, 46 sz. 1868. 2 sz.)

2. Útirajzok (U. o. 1872. 5, 9, 11, 14, 15, 29, 31, 34, 38, 41, 43 sz. 1873. 6, 7 sz.)

Dr. Chirurg. Eckstein János tanár (l. Dr. Szóts András művei közt).

Dr. Etienne András tanár:

Elementa Chymiae metallurgicae iuxta novum Lavoisierii systema concinnata, et propriis confirmata. Claudiopoli, 1794.

Dr. Feuer Nathanael szem. tanársegéd:

1. Közlemények a kolozsvári egyetemi szemkóródából (Orv. Het. Szem. 1873. 2, 5 sz.)

2. Az Atropin alkalmazásáról hályog-kivonásnál (U. o. 6 sz.)

Fülöp Ferenc sebész, boncztani tanszéki segéd:

A szivbeli idegközpontokról (Orv. Het. 1866. 47 sz.)

Dr. Genersich Antal tanár:

1. Egressy Gábor holtteste bonczvizsgálatának eredménye (Orv. Het. 1866. 31 sz.)

2. Kórbonczolati közlemények. (U. o. 1867. 4, 7 sz.)

3. Fonalóczkór esete embernél, etetési kísérletekkel állatoknál. (U. o. 1868. 23, 24 sz.)

4. Fehérvérűség egy esete. (U. o. 33 sz.)

5. Bujakóros növénydékek (U. o. 37 sz.)

6. Sokszoros idegdagok. (U. o. 1870. 1, 2, 7—10 sz.)

7. A szaruhártya nedvcsatornáinak ismeretéhez. (U. o. 17. sz.)

8. Nyirkfelvétel a gázizmok inai és bonyéi által. (U. o. 1871. 9—12 sz.)

Dr. Jendrassik Jenő tanár:

1. Anatomische Untersuchungen über den Bau der Thymusdrüse (Sitzungsber. der math. naturw. Classe der kais. Academie der Wissenschaft, Wien, 1856.) Különlenyomatban is megjelent.

2. Anatomische Untersuchungen des Gespinnstes der Saturnia-Schwarzdornspinne. (U. o. 1858.)

Dr. Joó István tanár:

1. Dissertatio inauguralis medica de lactatione infantum. Vindobonae. 1833.

2. Etwas von der Reizbarkeit der Fructificationsorgane. (Oesterr. Botan. Zeitung. VI. 113.)

3. Einiges aus der Teratologie der Pflanzen. (U. o. VI. 363.)

4. Etwas vom Thau. (U. o. VII. 112.)

5. Über eine neue Iris-art (Verhandl. und Mittheil. für Naturw. II. 1851.)

Dr. Judenhoffer Mihály tanár:

Diessertatio inauguralis medica de miasmaticis contagiosis organismo
quam maxime infensis. Viennae, 1814.

Körmendy Lajos sebész:

A magyar orvosi könyvkiadó társulat érdekében. (Gyógyászat. 1865. 18 sz.)

Kósa István, Bertalan Dániel és Baritz János sebészek:

Az „Orvosi Társ”-ban javaslatba kiemelt sebészi reform ügyében észrevé-
telek a székely honbeli orvos-sebészektől. Nyilvános köszönet Bugát
Pál tanár urnak. (Orvosi Társ. 1848. II. 20 sz.)

Kósa Mózes sebész:

1. A vizaknai kamarai iblanyos sóforrások vegy- és gyógytani tekintet-
ben összehasonlítva a külföld e nemű jeles sóforrásaival. Nagy-
Szeben, 1847.
2. A mérges marások, azok bajelöző gyógmódjával és a valódi halálnak
a tetszhold állapotóli megkülönböztetése sat. sat. Nagyszeben, 1848.
3. Csecsbimbó kisebesedése. (Orv. Társ. 1839. I. 17 sz.)
4. Kreosot bujasenyves függölyök ellen. (U. o. II. 19 sz.)
5. Csúzos hasvizkór (Ascites rheumaticus) bőrbántó módon (meth. ender-
matica) csillával gyógyítva. (U. o. 1840. I. 4. sz.)
6. Fehér üledékű sötétzöld vizellet májdugulás következtében kifejlett
sárgakórban. Ideges fogfájdalom eczetsavu szunyallal (morph. ace-
ticum) bőrbántólag gyógyítva. (U. o. 24 sz.)
7. Az eczetsavas szunyal (morph. aceticum) külsőkép alkalmazva. (U. o.
II. 12 sz.)
8. Kolozsvárott létező orvos-sebészi Tanintézet állapota (U. o. 1842. II. 4 sz.)

Dr. Láng Gusztáv tanár:

1. Közlemények a pozsonyi evang. magánkórházból. (Orv. Het. 1860. 40 sz.)
2. Közlemények a közkórházból. Idegen test a húgycsőben. (U. o. 1862.
34. sz.)
3. Közlemények Batizfalvi intézetéből. (U. o. 1863. 35, 38. sz.)
4. Pólya tudor és a félkörű csatornák. (U. o. 1864. 6 sz.)
5. Filaria medinensis egy esete. (U. o. 30, 31 sz.)
6. Alloxán a húgyban. (U. o. 1866. 14. sz.)
7. Adatok a keleti cholera kórtanához. (U. o. 48 sz.)
8. Adatok a tengeri mag (Zea mays) csirázása történetéhez 26 ábrával.
(M. Term.-tud. társ. közl. 1862.)
9. A pontyfélék (Cyprinoidei) hallás-szerve, főtekintettel az abban elő-
forduló idegvég-készülékekre. (U. o. 1863. 1864.)
10. Filaria medinensis. (Gyógyászat, 1864. 33. sz.)
11. Az úgynevezett féreg-gumók (Wurm-knoten) helyes magyarázata (U. o.
45 sz.)
12. A gyökerek által eszközölt felszívódás minősége Cauvet nyomán.
(Gyógysz. H. 1863. 17 sz.)

13. A Ranunculus ficaria és a Ranunculus illyricus csúcsorainak lényegéről. (M. orv. és term. vizsg. munkál. 1864.)
14. Húgyelemzési tanulmányok. (Orvosi szemle. 1866.)

Dr. Lenhossék József tanár:

1. Dissertatio inauguralis anatomico-phys. de Iride. Budae. 1841.
2. Ueber den feineren Bau der gesammten Medulla spinalis. Resultate neuerer in dem physiologischen Institute der k. k. Wiener Hochschule gemachten Untersuchungen. (Sitzungsber. der math. naturw. Classe der kais. Academie der Wissensch. Juli-heft. 1854.) Különlenyomatban is megjelent.
3. Beiträge zur Erörterung der histologischen Verhältnisse des centralen Nervensystems, mit 1 lithogr. Tafel. (U. o. 1858.) Különlenyomat uyanabból.
4. Etude du système nerveux central. Extrait des Compt. Rend. Hebdomad. de l'Academie des Sciences Nro 15, 16, 1857. Paris, 1858.
5. Neue Untersuchungen ueber den feineren Bau des centralen Nervensystems des Menschen: I. Medulla spinalis, und deren Bulbus rachiticus, 5 tábla rajzzal. (Denkschriften (X. Bd.) der math. naturw. Classe der k. k. Academie der Wissensch. Wien, 1855.) 2-te vermehrte Auflage. Wien, 1858 öt tábla rajzzal.

Dr. Machik Béla tanár:

Beiträge zur Kenntniss des Sehnengewebes. (Sitzungsber. der math. naturw. Classe der kais. kön. Academie der Wissenschaft. Wien, 1858. a 34-ik kötetben.) Különlenyomatban is megjelent

Dr. Maizner János tanár:

1. Kimutatás a pesti szülészeti kóroda 1857/8-dik évi működéséről. (Orv. Het. 1858. 43. sz.)
2. A medencze-hajlás meghatározása tárgyában Spiegelberg szerint. (U. o. 1859. 6 sz.)
3. Töredékek a nőkörgyógyászat köréből. (U. o. 1859. 5, 7, 11, 13, 14, 37, 39—44, 48 sz.)
4. Dr. Horn's Lehrbuch der Geburtshilfe für Hebammen. VI. Auflage von Dr. Fr. Bartsch című szülészeti munka ismertetése. (U. o. 19 sz.)
5. Történelmi tanulmányok a sebészet köréből. (U. o. 1859. 32—34 sz.)
6. Lapszemelvények a szülészet terén. (U. o. 1860. 34—36 sz.)

Dr. Margó Tivadár tanár:

1. Dissertatio inauguralis medica, Morbi lethales in Clinico medico Pestiensis annis scholast 1838 et 1839. Pestini, 1840.
2. Bericht über die anatomisch-physiologischen Untersuchungen an den zwei im Jänner 1851 in Pesth Hingerichteten (Zeitschr. f. Nat. und Heilkunde 1851. I. 35 sz.)
3. Anatomisch-physiologische Untersuchungen an den Leichen von zwei Hingerichteten 1851. (Allgemeine med. Central-Zeitung. Berlin. XX. Jahrgang.)

4. Extrauterinschwangerschaft. (Zeitschr. f. Nat. und Heilk. 1852. II. 17 sz.)
5. Briefe aus Spanien. 1853
6. Histologische Briefe. (Zeitschr. f. Nat. und Heilkunde. 1855. I. 45. sz. II. 2, 11 sz. 1856. 4. 23, 32, 33, 37, 42 sz.)
7. Neue Untersuchungen ueber die Entwicklung, das Wachsthum, die Neubildung, und den feineren Bau der Muskelfasern. Moleschott's Untersuchungen zur Naturlehre des Menschen und der Thiere. Giessen. 1859. Band VI.)
8. Az iménti értekezés kivonata (Sitzungsber. der math. naturw. Cl. der kais. Academie der Wissensch. Wien. XXXV. és XXXVI.)
9. Ueber die Muskelfasern der Mollusken. Ein Beitrag zur vergleichenden Structur und Entwicklungslehre des Muskelgewebes mit 2 Tafeln. (Sitzungsber. der math. naturw. Classe der kais. Academie d. Wissensch. Wien. 1860.)
10. A puhányok izomrostjairól. Adalék az izomszövet összehasonlító alkat- és fejlődés tanához, 1 táblával. Pest, 1861. (A m. t. Akadémia évkönyvei X. kötetében.)
11. Élettani és kórtani tanulmányok az izomszöveetről. (Gyógyászat. 1861. 10—14, 16, 18 sz.)
12. Neue Untersuchungen über die Entwicklung, das Wachsthum, die Neubildung und feineren Bau der Muskelfasern mit 5 Tafeln. (XX. Bd. der Denkschriften der math. naturw. Classe der k. Academie der Wissensch. Wien, 1861.)
13. Az izomidegek végződéséről 2 táblával. Pest, 1862. Akadémiai székfoglaló beszéd. (A m. t. Akadémia X. kötetében.)
14. Ueber die Endigung der Nerven in der quergestreiften Muskelsubstanz mit 2 Tafeln. Pest, 1862.

Dr. Marussi István tanár:

1. Orvostudori értekezés. A nőnem élet- és kórtani tekintetben. Buda, 1837.
2. Az erdélyi előpataki savanyúvíz ismertetése. (M. orvos. és term. vizsg. munkál. IV. 1844.)

Máthé János sebész:

1. Tájéraz a Bánffi-hunyadi járás 56 községét egészségügyileg érdeklőleg: vonatkozva az országos egészségügyi abroszra, némely tapasztalati adatokkal a helyhez kötött gümőkór és golyvásságra. (Orvosi Hetilap. 1859. 10—12. sz.)
2. Tapasztalati tarlózatok a hivatalosan végzett nyári védhímlő-ajtás húsz évi gyakorlatából. (Államorvos. 1869. 1—4 sz.)
3. Tapasztalati közlemények az 1871-ik évi láz-járvány köréből. (Gyógyászat. 1871. 47—49 sz.)

Molnár János tanár:

Deutsch-Walachische Sprachlehre. Wien, 1788.

Dr. Nagel Emil tanár:

1. Dissertatio inauguralis medico-practica sistens fragmenta physiognomices pathologicae. Windobonae, 1841.
2. Népszerű értekezés a szem gondviseléséről. Az elcsonkult harczosok számára alapított B. Haynau gyámintézet javára. Buda, 1850.
3. A csonttörések, kórbonecztanai, kórtörténelmi és gyógyeljárásai tekintetben. A szövegbe nyomott (38) fametszvényekkel. Pest, 1862.
4. Összenyiló ütérdag. Hónalji gyültályognak iblany-festmény általi gyógyítása. Alohugyás (Hypospadiasis), hólyag és végbél közti pöcze (Cloaca), alfel zárulása, ez utolsónak mütéte. Lábújjpercz kiizelése egy fájdalmas porcpany (enchondroma) miatt. (Orvosi Tár. 1846. I. 9, 10 sz.)
5. A foghúsnaak pofávali összenövése és ennek mütéte körül. (U. o. II. 12 sz.)
6. Új kötelék az éjjeli magömlés gyógyítására. (U. o. 21 sz.)
7. Adatok a műtevő sebészet köréből. Szájesukulat a jobb rágizom zsu-gorodása által és annak takhártya alatti mütéte. Javaslat a kiszegélynek (ectropium) gyógyítása körül. (U. o. 25 sz.)
8. Jegyzetek a nagyobb üterek lekötéséről, veszélyesb vérzéseknél (U. o. 1847. II. 12 sz.)
9. Syphilis, und ihre verschiedene Formen (Zeitschr. f. Nat. und Heil-kunde. 1850. 1, 2, 5—7 sz.)
10. Ueber den Muskelrheumatismus. (U. o. 11 sz.)
11. Ueber emphysema palpebrale. (U. o. 15.)
12. Ueber die submucöse Myotomie des Musc. Masseter, wegen Contractur desselben. (U. o. 22 sz.)
13. Ueber Hypospadié, Cloakenbildung und Atresia ani bei einem Neugeborenen. (U. o. 23 sz.)
14. Anatomisch-pathologische Merkwürdigkeiten. (U. o. 1851. I. 39 sz.)
15. Pathologisch-anatomische Merkwürdigkeiten. Ergiessung des Mageninhaltés in den linken Brustraum in Folge eines perforirenden Magengeschwürs. Communication der Speiseröhre mit dem linken Bronchus nach Schwefelsäure-Vergiftung. (U. o. 48 sz.)
16. Beitrag zur Taxis. (U. o. 1852. I. 31 sz.)
17. Zur Behandlung kalter Abscesse. (U. o. 1853. I. 27 sz.)
18. Ergebnisse der chirurgischen Klinik zu Klausenburg im Wintersemester, 1852—53. (U. o. 43—45 sz.)
19. Trockener Brand der vier letzten Zehen in Folge von Obliteration der Schenkelschlagader. (U. o. 1854. II. 26 sz.)
20. Ueber den Gebrauch der Serres fines in der Chirurgie. (U. o. 1856. 3 sz.)
21. Heilung eines Eccems. (U. o. 1857. 26 sz.)
22. Mumificirender Brand der oberen Extremität. (U. o. 30 sz.)
23. Die gute Wirkung des Jods bei Hühneraugen (U. o. 51 sz.)
24. Elefántkór. (Orv. Het. 1859. 22—25 sz.)

25. A jobb szemteke izombántalmával egybeszótt szájcsukulat ritka esete külsérelem után. (U. o. 1861. 8 sz.)
26. Evesedésbe ment könyökizlob, evlerakodás a szívállományba. (U. o. 1861. 13 sz.)
27. A singsont koszorú-nyújtánya törése. (U. o. 20 sz.)
28. Nyirk-kiömlés a nyakpólya alatti sejtszövetbe. (U. o. 26 sz.)
29. A csonttörésekről általában. (U. o. 1862. 10, 11 sz.)
30. Kórodai adatok a szürke hályog gyógykezeléséhez. (U. o. 35, 42—44, 49—52 sz.)
31. Térdkalács-törés. (U. o. 40 sz.)
32. Rendkívüli nagyságu foghús-növedék. (U. o. 1863. 28 sz.)
33. A kulcsont vállvégének ficzama s törése. (U. o. 1864. 48 sz.)
34. A nyak tömlős dagainak gyógyítása genyszalaggal. (U. o. 52 sz.)
35. Orvosi jelentés az erdélyi szemgyógyintézetéről. (U. o. 1865. 3 sz.)
36. Hat év elforgása által eltávolított húgykövekről. (U. o. 12. sz.)
37. Gégemetszések bujakóros szűkületeknél. (U. o. 22, 23 sz.)
38. Könymirigy gyuladás egy esete. (U. o. 50 sz.)
39. Gégemetszések bujasenyves gégeszűkületnél. (U. o. 1866. 33 sz.)
40. Az Achill-tájon előforduló bujálkodó fekélyek valószínű természetéről. (U. o. 1867. 41 sz.)
41. Sűrített levegő hatása az emberi szervezetre. (U. o. 1868. 33—35 sz.)
42. Gyakorlati jegyzetek a hangyany-halvag általi bódításról és az ezzel járó veszély kikerüléséről. (U. o. 1869. 5—7 sz.)
43. Zárszó a hangyany-halvag biztos és szabatos béleheltetése körül. (U. o. 50 sz.)
44. Az iméntsülöttek szemtakára, s annak czélszerű kezelése. (M. orv. és term. vizsg. Munk. X k. 1865.)
45. A Chloral-vizegy hatására vonatkozó kísérletek. (Orv. Het. 1870. 7 sz.)
46. A görvélyes szemlobról. (Szemészet. 1870. 4. sz.)

Dr. Nyulas Ferencz orsz. főorvos:

1. Az erdélyországi orvosvizeknek bontásáról közönségesen. 3 darab. Kolozsvár, 1800.
2. Kolozsvári tehénhimlő. Kolozsvár, 1802.

Ótszary Ede sebész:

1. A hongyermek védkönyve. Debreczen, 1861.
2. A magyar nemzet szaporatlanságának okai. Ungvár, 1863.

Dr. Pataky Sámuel orsz. főorvos:

1. A mostani uralkodó scárlát, forró hideglelés és torokfájásra nézve szűkületes jegyzések a falusiak számára. Kolozsvár, 1801.
2. Descriptio physico-chemica aquarum mineralium Magni Principatus Transylvaniae, jussu Exc. R. Gubernii in compendium redacta. Pestini. 1820.
3. A marhavészről szóló oktatás német nyelven. (Lásd Dr. Szóts András orsz. főorvos irodalmi művei között.)

Pfenningsdorf Antal sebész, s állandó tansegéd:

Húgykőmetszés. (Orvosi Tár. 1845. II. 22 sz.)

Reich Albert sebész, s állatorvos:

1. Az állategészségügy szervezésének kifolyásából nézetek. (Gazd. Lap. 1868. 17 sz.)
2. A keleti marhavészről és lépfenéről. (Erdélyi Gazda, 1869. 10, 11 sz.)
3. Az érvágásról. (U. o. 1870. 2 sz.)
4. A takonykórról. (U. o. 10 sz.)

Dr. Schulek Vilmos tanár:

1. A fénytörési és alkalmazkodási rendellenességek tana. (Orv. Het. mell. Szemészet. 1869. 2—6 sz.; 1870. 1—4 sz.)
2. Új hordozható szemüvegtok. (U. o. 5 sz.)
3. Új műtétmód a befelé álló pillaszőrök kifordítására. (U. o. 3 sz.)
4. Kórodai esetek. (U. o. 1872. 3—6 sz.)
5. A széttörő kancsalság tünet- és oktana. (Orv. Het. 1871. 40 sz.)

Simbriger Frigyes:

1. Az agy alapjának középvonalában fekvő szürke állomány élettani működéséhez. (Orv. Het. 1870. 4, 5 sz.)
2. Az idegrendszer központjának mely részei folynak be a nehézköri és nehézkórszerű mozgásokra. (U. o. 40—42, 46, 47 sz.)
3. A láttelepek élet- és kórtani működéséről. (U. o. 1871. 21, 22, 26, 27, 30, 31, 37, 38. 42, 43, 38—51 sz.)

Dr. Szabó József tanár:

1. *Vindiciae hominis nascentis, Specimen inaugurale sistens necessitatem et momenta in negotio generationis voci naturae suam restituendi auctoritatem.* Vindobonae, 1834.
2. Hová építsük az új kórházat Kolozsvárrt? 1865. (röpv.)
3. A budapesti egyetemen a hasonszenvi tanszék czélba vett felállítása ellen tartott országgyűlési beszéd.

Dr. Szilágyi Miklós tanár:

1. *Dissertatio inauguralis medica de Sympathia.* Viennae, 1824.
Jegyzet. Tanári állomásának elvesztése után fordította, illetőleg átdolgozta:
  - a) Albrecht J. F. E. népszerű munkáját „a némberek titkairól.” Kolozsvárt. 1851. — Irt még:
  - b) A hideg fürdőkről általában és Borszékről különösen. Pest, 1856.

Dr. Szóts András orsz. főorvos:

1. *Dissertatio inauguralis medico-practica de Arthritide.* Vindobonae, 1784.
2. Oeffner Józsefnek Pesten, 1803-ban megjelent latin művét magyarra fordítá e czim alatt: A himlőnek a juhokban való beoltásáról irt oktatás, melyet a Felső kir. Főigazgató-Tanács kegyelmes parancsolatjára magyar nyelvre fordított orvosdoctor Szóts András kolozsvári physicus. Kolozsvárt, (1803.)

3. Dr. Chir. Ekstein tanárral társulva írta a következő munkát:

8313—1802. A Vénusi, vagy Szerelem nyavajájának rövid leírása és bizonyos orvoslása a legújabb tapasztalások szerint. Kolozsvárt, 1803.

4. Dr. Pataky Sámuellel:

Unterricht, wie die dermahlen in vielen Ortschaften des Grossfürstenthums herrschende Hornviehseuche behoben, das gesunde Vieh vor der Ansteckung verwahrt, und das kranke geheilet werden kann, Hermannstadt, 1810.

Dr. Szöts József tanár:

1. Dissertatio inauguralis medico-practica de morbo regio. Viennae, 1821.
2. Áttekintete azon betegségeknek, melyek Kolozsvárt az úgynevezett országos Károlina-kórházban 1820°/₅₀ és 1830°/₁ katonai esztendőkbén orvosoltattak. (Orvosi Tár. 1832. VII. és VIII.)
3. Szerkesztette Brassaival a Magyar Orvosok és Természetvizsgálók V-ik nagy Gyűlésének Munkálatait. Kolozsvárt, 1845.

Dr. Török Aurél tanár:

1. A bujaképlet (Syphiloma) Wagner E. után. (Gyógyászat. 1864. 46 sz.)
2. A fonalócz = Trichina. (U. o. 29—32 sz.)
3. A dudoros köszvény. (U. o. 1866. 3 sz.)
4. Azonos-e a hagymáz háromféle neme? Pearce után. (U. o. 5. sz.)
5. Adatok az érzékszervek első kifejlődéséhez békáknál. (U. o. 16 sz.)
6. Lapszemle közlemények. (U. o. 30 sz.)
7. Újabb nézetek a máj szövetéről. (U. o. 1867. 33 sz.)
8. A lob és genyedés. (U. o. 47—50 sz.)
9. Der feinere Bau des Knorpels in der Achilles-sehne des Frosches. Ein Beitrag zur Bindegewebsfrage mit 2 Tafeln. (Verhandlungen der Würzburger phys. med. Gesellschaft. N. F. III. Bd.) Würzburg. 1872.
Külön lenyomatban is megjelent.
10. A kötszöveti kérdés mai álláspontja. (Gyógyászat. 1872. 19—21, 26, 27 sz. — Orvosi Hetilap. 1872. 15—17. 22, 23 sz.)
11. Tárca-levelek. (Orv. Het. 1872.)
12. Utóhangok a tavalyi rostocoki természetbúvárgyűlésről. (Természettudományi Közlöny. 1872. 2 sz.)
13. A mexicói Proteus vagy Axolotl. (U. o. 13 sz.)
14. A Darwin-elmélet statistikájából. (U. o. 21 sz.)
15. Az ember élettanának kézi könyve Wundt Vilmos tanár 2-ik teljesen átdolgozott kiadása után fordította Dr. T. A. 144 a szövegbe nyomott fametszvényekkel. (Pest, 1871.)

Velis (Welisch) Simon sebész:

A cholera és annak gyógyítása hideg vízzel, Rausse elvei szerint és saját tapasztalata után írva. 2-ik kiadás. Németből Velis Simon. Kolozsvárt, 1867. (Hahn Tivadar munkája.)

Jegyzet. Idősb Dr. Intze Mihály, Dr. Keresztes Elek rendes, Dr. Werzár György és Dr. Szombathelyi Gusztáv helyettes tanárok, továbbá Dr. Ferenczi József és Dr. Baritz János erdélyi országos főorvosok irodalmi tevékenységük nyomaira sem az Erdélyi Museum könyvtárában, sem a „Hazai és Külföldi Folyóiratok Magyar Tudományos Repertoriumában“ (1876.), sem pedig „Magyarország Természettudományi és Matematikai Könyvészetében“ (1878.) nem találtunk.

III-ik Függelék.

Az 183¹/₂-iki tanévtől (régőbbi adatok nem állván rendelkezésünkre) kezdve egész 187¹/₂-iki tanév bezáráig, vagyis az orvos-sebészeti Tanintézet megszűntéig képesített polg. sebészek évenkénti névsorozata.

183¹/₂.

Katona József, Bognár József, Szász Pál, Sükösd Sándor, Székely Károly, Kain Károly, Henning Henrik, Gyéresi Gergely, Delucio János, Amiller Ferencz, Kocsis János, Hayt Ferencz, Bartók István, Spányik József, Nagy Mózes, Binder Márton, Müller József, Bossiák József; összesen: 19.

1833.

Barta János, Ürmösi Sámuel, Berbekár Demeter, Ehrmann Mihály, Gombold József, Laffer Ignátz, Nagy László, Polyák János; összesen: 8.

1834.

Csiszár László, László Ferencz, Szoboszlai István, Kerekes Antal, Lohr János, Barabás József, Komlósi Dániel, Kósa Mózes*, Horváth János, Jánosi Ferencz, Jeszenszky János, Kis Sámuel, Medgy György, Gaiszter Sándor; összesen 14.

1835.

Bartók Zsigmond, Schlachta Márton, Asztalos István, Benes József, Lava János, Szandini József, Kenézi János, Thiel Ádám; összesen: 8.

---

* A csillaggal jelöltek irodalmi tevékenységet fejtettek ki. (Lásd a II-dik függelék.)

1836.

Ungerpek János, Nagy László, Gspann Károly; összesen : 3.

1837.

Zalwowszki Mihály, Szakács István, Szilágyi Magyar István, Szieber János, Lederhirger József, Lászlófy Ferencz, Leib Márton, Sipos János, Beregszászi József, Máthé János*, Boytha József; összesen : 11.

1838.

Kósa István*, Graft Sámuel, Ajtai Lajos, Herberth Károly, Jánosi Imre, Szász Sándor, Erkeder Péter, Héthársi György, Reich Antal, Bartsi László; összesen : 10.

183⁸/₆.

Domokos Sámuel, Tóth József, Joó Sámuel, Eperjesy Zsigmond, Krémer György, Szikszai Sámuel; összesen : 6.

18³⁰/₄₀.

Fusz József, Welisch Simon*, Vásárhelyi József, Reich János, Péterfi Károly, Beregszászi Ferencz; összesen : 6.

184⁰/₁.

Vasadi Károly, Csiki Dávid, Wassilovits Mátyás, Fibán Károly, Szabarái Mihály, Freund Ignátz, Duntsa Ferencz, Panajot Miklós, Bakk József, Posoni Antal, Schön Antal; összesen : 11.

184¹/₂.

Bertalan Dániel*, Prochászka Endre, Orosz István, Glass Antal, Török János, Körmendy Lajos*, Klukka József, Kótzai György, Bruszt József, Lengyel József; összesen; 10.

184²/₃.

Bede Ferencz, Schuller János, Eránosz János, Ajtai János, Agg János, Schönhauser József, Pál József; összesen : 7.

184³/₄.

Bubreg Antal, Vargyasi Márton, Körmendy Ferencz, Borsitzky György, Szilágyi Sándor, Csoma Károly, Szégen Ágost; összesen : 7.

184⁴/₅.

Baritz János*, Gyurkovits Imre, Seyfried József, Jablonkai József, Vimasal József, Bing Miksa, Topler József, Érsek József; összesen 8.

184⁵/₆.

Csercsér Péter, Szabó György, Szóts György, Jüger Andor, Nementz János; összesen : 5.

184⁶/₇.

Lengyel István, Feichtinger Ferencz, Farkas József, Miklós István, Dill János; összesen : 5.

184⁷/₈.

Tontsch Bertalan, Remes Antal, Csiki Miklós, Fóris Károly, Buesi Gedeon, Kribl Alajos, Artz Pál, Simonfi Sámuel, Benkő György, Sükei István, Tokai Pál, Kustár László, Ortner Dániel, Pakó József, Jakab Sándor; összesen : 15.

1849.

Bláha József, Szabó Elek, Vaaly István, Gál Ignácz, Boltres András, Czifra Ferencz, Hajnal Ferencz, Figuli György; összesen 8.

185⁰/₁.

Heszterényi Imre, Veres Lajos, Adler Antal, Rozor János, Kirschner Sándor; összesen : 5.

185¹/₂.

Tóth József, Antalfi Jakab, Moldoványi László, Burján Sándor, Fekete Dániel, Handschuh Lajos, Iróffi György; összesen : 7.

185²/₃.

Simó József, Márton József, Kolláth Bálint, Szathmári Lajos, Borbély János, Fischer Adolf, Péter György, Hanula Lajos, Schiessel Albert, Graef József,

Intze Károly, Csont János, Persián Gergely, Tóth Ignácz, Ignácz Sándor, Czirner István; összesen : 16.

185³/₄.

Böhlert Ede, Zachariás Mihály, Hoch Károly, Sinkai Károly, Ribiczei Lajos, Szabadi Sándor, Schreiber József, Fischer Ferencz, Szuchi Béla, Péchy József, Pápai Dániel, Mihályi Ignácz, Csató Zsigmond, Ajtai László, Binetz István, Márk János, Kováts Dénes, Balog Antal, Finta István, Gombos Mihály, Bajnovits József, Vogel Károly, Finta Imre; összesen : 23.

185⁴/₅.

Bartha János,* Kuthy Lajos, Krammer Sándor, Szentpéteri Ignácz, Bánfi András, Schulmeister Nándor, Fetés Károly, Schwartz Vincze, Freyler Nándor, Adorján Sándor, Jakab István, Beilich Manó, Söllner Frigyes, Kerschbaum Alajos; összesen : 14.

185⁵/₆.

Adleff József, Horstmann Ede, Kootz Frigyes, Gyertyánosi István, Danilovits Zsigmond, Cseh István, Péterfi Pál, Csabatári Endre, Vas József, Krisch Ferencz, Herbert Károly, Mály János, Hanzmann Rudolf; összesen : 13.

185⁶/₇.

Schuller Traugott, Dombi Elek, Simon Lajos, Hegedüs Sámuel, Pfohl Antal, Bachmann Ferencz; összesen : 6.

185⁷/₈.

Sófalvi József, Péchy Károly, Nuricsán Ferencz, Reich Albert,* Horeth József, Bodor Antal, Gniewinski Theophil, Braun Fülöp, Bányai László, Török Miklós, Balogh Zsigmond; összesen : 11.

185⁸/₉.

Lőrincz Ferencz, Jancsó Imre, Budaker Károly, Mánfi Vazul, Király Károly, Reisz Nándor, Jeddi György, Szabó József, Szilágyi József, Rössner Liborius, Nickel János, Érsek Elek, Szigethi Zsigmond, Törpényi Lajos, Mondlicht Napthali, Lehrer Ábrahám, Brandt József; összesen : 17.

18⁵⁰/₆₀.

Mösel Károly, Káján Simon, Ótsváry Ede,* Necsov György, Buch Salamon, Burger Lipót; összesen: 6.

186⁰/₁.

Ridéli Dániel, Bándi Lajos, Háinzl Ignácz, Unzeitig Ignácz, Hendel János, Weiner József, Manschütz János, Császáz Sámuel, Urbán Gyula, Hajdu Ferencz, Bogos István; összesen: 11.

186¹/₂.

Albrich József, Tenereán Miklós, Szentgyörgyi Ferencz, Russ János, Lukátsfi Géza, Niewerski Lénárd, Szabó György, Freisinger Dávid, Carl Benedek, Margulits Illyés; összesen: 10.

186²/₃.

Veszprémi Ferencz, Römer Gyula, Kolcsér Sándor, Helfer Bernát, Kiss István, Vintilla János, Reder Manó, Reischer Izsák, Ürmösi Ferencz; összesen: 9.

186³/₄.

Mitrea Hilárius, Horovitz Ignácz, Landmann Emil, Sternberg Bermann, Goldstein Salamon, Grün Simon; összesen: 6.

186⁴/₅.

Plántika János, Czinte Miklós, Böck József, Hecht Lipót, Rece Tivadar, Kräuterblüth Marcus, Adler Mihály; összesen: 7.

186⁵/₆.

Bajnótyz Géza, Schlauf Gyula, Berger Adolf, Goldstein Mór, Fülöp Ferencz,* Kohn Izidor, Szikes Lajos, Weichselbaum Leo, Nagelschmidt Emil, Brúz Lajos, Nister János, Schöps Bernát, Trangousse István, Pomeranz Izidor, Gidófalvi Ferencz, Kustár Lajos, Kabdebó József, Sigmund József, Simbriger Frigyes*; összesen: 19.

186⁶/₇.

Ziegler Dániel, Böszörményi Károly, Blum Zsigmond, Schöps Izsák, Hand Izrael, Krapiec Miklós, Mayer János, Jusztian Tivadar, Bokos János; összesen: 9.

186⁷/₈.

Weinberg Izsák, Cornea Vazul, Szandini Adolf, Mihály László, Kovrig Simon, Vasitsek Károly, Kräuterblüth Jakab, Borbély Mihály, Szegedy Károly, Fejurdéan János, Bakcsi Béni, Lax József, Simkovits Bálint, Rudich Leo; összesen : 14.

186⁸/₉.

Klein Frigyes, Pichner József, Goldstein József, Csorba László, Perl József, Trencsányi László, Georgevits János, Bogdán Ede, Mester Károly, Fülöp József, Rákosi Bálint; összesen : 11.

18⁰⁹/₇₀.

Mühlfay Sándor, Kapdebó Kálmán, Sztojka Simon, Weinhold Tivadar, Schwartz József, Csermák Venczel, Mikleán Antal, Bene János, Rosenkranz Mór, Schabbus Manó, Biedermann János, Grünseid Márk, Herold Izrael, Nadenicek Róbert, Bányai Sándor, Hoch Károly; összesen : 16.

187⁰/₁.

Rezács Ferencz, Holits József, Rosenthal Farkas, Knopf Vilmos, Soós Ká-
Irk Mátyás, Nagy János, Barabics Sándor, Kőnig Károly, Flachsel Ferencz, Nyá-
gos Péter, Dickstein József, Stein Adolf, Szerényi Vilmos, Pákei János, Hlavá-
csek Vilmos; összesen : 16.

187¹/₂.

Adorján Menyhért, Reisima János, Unzeitig József, Gocsig Mihály, Zeleni
Ferencz, Zdrahál Tamás, Reich Mór, Grünberg Jakab, Berger Áron, Haverland
Ödön, Weinhold József, Válights József, Hajck Nándor, Rappaport Simon, Gyenge
István, Bakcsi Domokos; összesen : 16.

Összesen : 183¹/₂-től kezdve 187¹/₂-iki tanév végéig képesített 423 polg.
sebész.

Az Egyetem megnyiltával az orvossebészi Tanintézet megszűnt ugyan; de
azon sebészethallgatóknak, a kik orvossebészi tanpályájukat még az 187¹/₂-iki
tanévben megkezdették, s illetve folytatták, a Vallás- és Közoktatásügyi Minister
úr megengedte, hogy az orvossebészi tanfolyamot befejezhessék; ellenben az
187²/₃-iki tanévben új hallgatók felvétele végleg be lőn szüntetve. Az ezen ha-
táridő után képsített polg. sebészek és sebészesterek névsora a következő:

187²/₃. Nagy Sándor, Muresán Livius, Hirsch Lázár, Krenner György, Klusch
János, Mester Atilla, Lubmann Ignázt, Demeter Tivadar; összesen : 8.

187³/₄. Rakotia Miklós, Méder József, Dán János, Bodrogi Márton, Brandt János, Bróser Mihály, Szilágyi József; összesen: 7.

187⁴/₅. Pakó Gyula, Schmid Adolf, Illics János, Kernweiss Ferencz; összesen: 4.

187⁵/₆. Csercsér József; = 1.

188⁰/₁. Scholaster János; = 1.

Sebész-mesterek.

187⁵/₆. Körmendy Gyula; = 1.

187⁶/₇. Belle Gyula; = 1.